

QVADERNS D'ESTVDI

ANY II. VOL. I. NÚM. 2

NOVEMBRE 1916

BENEFICÈNCIA I CULTURA

Hi ha un concepte mig-eval sobre la missió social de la beneficència. Hi ha, al costat d'aquell, i triomfant-hi cada dia, un concepte modern. Segons el primer, les institucions públiques de beneficència conserven el caràcter estricte d'obra de caritat. Segons el segon, elles adquireixen alhora el caràcter de centres científics, de centres per l'estudi i el conreu del coneixement. Un hospital a l'Edat Mitjana és un alberg gratuït. Del Renaixement ençà, i cada cop més, un hospital és una clínica.

Paralelament a aquest canvi en les idees sobre l'auxili social, un altre s'anava acomplint en la consideració del paper de la cultura en la vida. Sacerdotal i hermètic havia estat el saber científic allà, en l'Orient. Làic ja esdevenia en la Grècia, mare nostra. Però ni la mateixa revolució socràtica, que li llevava el caràcter de pura especulació, portava la Sofia a la Praxis sinó per donar-li com a camp propi el camp de la moral, els problemes referents a la direcció i ordenació de la conducta. Aquesta pràctica de Sòcrates no és encara una tècnica. Dóna a la cultura una acció ordenadora damunt el jo, però no li confereix tan de matí una acció ordenadora damunt l'Univers.

Menys encara havia de conferir-li una transcendència així l'Edat Mitjana, dominada en sa maturitat, per la tradició de l'intel·lectualisme aristotèlic. En aquest capítol, l'Edat Mitjana representa més aviat un retrocés cap a la concepció sacerdotal i oriental de la cultura. Pedagògicament, en el Trivi i en el Quadrivi tenien lloc Gramàtica, Retòrica, Dialèctica, Aritmètica, Música, Geometria, Astronomia: no en tenia, cap de les que avui anomenem ciències aplicades. Hauria semblat segurament indigne el fer figurar dins aquell organisme didàctic els coneixements sobre indústria, ni tan sols els de la medicina, malgrat que aquests últims arribessin de l'antigor ennoblits per la dignitat insigne de l'origen asclepi.

Cal passar pel Renaixement, amb la naixença de les ciències experimentals; cal arribar al segle XIX, amb el desenrotlle de l'humanitarisme i l'industrialisme, perquè la funció utilitària i benèfica de la ciència aparegui subratllada vigorosament. Mes a la fi, la transformació del concepte s'apressa, es precipita i es fa sorollosa. La sensibilitat democràtica s'apodera predilectament de figures com la d'un Jenner, inventor de la vacuna, d'un Pasteur, guaridor de la ràbia, o d'un Edison, taumaturg d'exposició universal, tipus representatius de l'obra de ciència, convertida en l'agent cabdal i millor del benestar col·lectiu. I ve que ja s'atribueixi al savi la funció eminent de benefactor, la missió immediata d'augmentar la potència o de minvar la dolor dels homes. I ve que la prosperitat i riquesa de les nacions siguin mirades com efecte del llur saber. I que de les mateixes victòries militars se'n doni el mèrit al professor universitari o al mestre d'estudi. Quan el moment arriba que a les ciències més sublimes i refinades se'ls pot trobar pràctica aplicació; quan es descobreix que la mateixa filosofia és la destinada a construir l'única tècnica pedagògica possible i es troben de la ciència psicològica mil pràctiques aplicacions i es parla i tot d'una business psychology, la transformació ja és consumada: la ciència que abans, de sacerdotal s'havia fet laica, dona ara un pas més, i es fa de laica, social. L'evolució

de les idees l'ha portat al centre mateix on s'agiten i operen les preocupacions polítiques mes peremptòries.

Ciència és, doncs, per l'home modern auxili social i caritat, com auxili social i caritat són ciència. Les institucions de cultura guanyen el caràcter d'institucions benèfiques, com les institucions benèfiques guanyen el caràcter d'institucions de cultura. Tot hospital, organitzat amb sentit modern, és una clínica, recordàvem fa un instant: sí, però tot laboratori, organitzat amb sentit modern, és recíprocament una manera d'hospital, sinó per als sofrents del dia, per als sofrents de l'esdevenidor. La mà de l'home piadós ja sab que comet una error i un pecat quan acaricia sense tècnica; però el microscopi del bidleg ja no s'adreça a la fibra o al brou tenuíssims que té al dessota, sense apuntar, a través del brouet o de la fibreta miserables, la gran obra moral a complir, la desaparició o la consolació possibles d'una mica dels dols i de les dolors de l'humanitat.

Des d'aquest punt, com separariem idealment l'esforç públic per la beneficència de l'esforç públic per la cultura? Quin bizantí, quin distingidor lamentable donarà a aquests dos interessos camps distints i allunyats? L'escolàstica de l'Administració els destriarà tant com es vulgui: la vida els unirà com el pensament els ha unit. I tot serà dubtes i el casuisme toparà amb mil dificultats. Ensenyar a un cec o a un sordo-mut és beneficència o és cultura? Reformar les escoles primàries en una casa de caritat és cultura o és beneficència? Quan l'alienista admet un orat, ho fa per socorrè'l o per estudiar-lo? Quan l'higienista públic assaja els distints sistemes de sanejament en una comarca palúdica, realisa funció d'investigació científica o funció d'auxilis socials?... Que allò que Deu conjugà, els homes no ho separin! Que allò que l'evolució de les idees ha unit no ho vulguin distingir, menys encara de contraposar els pitjors artificis de l'eterna retòrica tornats eina en les pitjors escaramusses parlamentàries del moment.

EL GUAITA

EL LLENGUATGE MÍMIC
SEGONS LA PSICOLOGIA ETNOLÒGICA
DE WILHELM WUNDT

S'acostuma a definir el llenguatge mímic com manifestació de pensaments mitjançant moviments visibles, però no oïbles», diu Wundt. D'aquí brollen dugues opinions: que el llenguatge mímic és un mitjà per suplir el llenguatge oral, i que surt de l'intenció segons sos motius originals per crear una tal compensació; o és la llengua original que com a àrbitre de més natural comunicació ha precedit al llenguatge oral. Mes, l'antinomia que trobem en aquestes dugues opinions ja ens deixa entendre que el llenguatge mímic té algunes formes evolutives que, malgrat de les condicions diferents d'aquesta formació, constitueixen possiblement la base del dit llenguatge.

Wundt divideix en quatre les evolucions del llenguatge mímic: 1) El llenguatge mímic dels sordo-muts. 2) El llenguatge mímic dels pobles salvatges. 3) El llenguatge mímic com a tradició de pobles cultes. 4) El llenguatge mímic com invent voluntari per simplificar el llenguatge.

El llenguatge dels sordo-muts és un llenguatge mímic natural, és a dir, creat per la necessitat mateixa de comunicar-se mutuament. N'hi ha dugues escoles principals: francesa i alemanya. La primera parteix d'un punt d'esguard psicològic, mentre que el de la segona és ètic. Ambdúes volen donar al sordo-mut un mitjà, el més perfecte possible, de comunicació, adequat, segons la primera, a allò que ens ensenya la naturalesa, i, segons la segona, a poder entendre els altres homes de guisa que es dissimuli el llur deplorable mancament.

El llenguatge dels pobles salvatges està condicionat general-

ment de dugues maneres. La primera és que en una mateixa societat la paraula i la manifestació afectiva es realitzen a l'ensem. Així en la discussió exalçada unes quantes vegades n'hi ha prou amb la mímica, la qual va ajuntada sovint amb la paraula. I, en les relacions entre salvatges, la mímica és, a més, molt convenient per comunicar-se secrets, per exemple, que altres tribus ignoren. La segona condició és la mateixa vida dels pobles salvatges, la qual els obliga a entendre altres tribus de llengua més o menys diferent, per tal de fer els llurs negocis; i no hi ha més remei, per avenir-se, que el de la comunicació mímica, que amb el temps ha arribat a assolir un grau ben alt de perfecció.

Trobem sobre tot el llenguatge mímic com a tradició de pobles cultes, en els països meridionals. No és cap indicatiu això de poca elevació de cultura, sinó que la raó de la seva existència hem de cercar-la en el grau d'afectivitat i en la disposició o temperament dels individus. La diferència entre aquest llenguatge mímic i l'esmentat darrerament pot ser explicada per les molt diverses condicions culturals en els termes dels símbols empleats pels mateixos. El llenguatge mímic dels pobles cultes és encara més convencional, i, per tant, més tradicional que el dels pobles salvatges. L'ús de la mímica a guisa de rite, expressió de gran intensitat, en primer lloc, ha dut amb el temps els signes tradicionals a una elevació i espiritualització tals, que difícilment hauríem pogut expressar amb mots. I ara ens recordem dels gestes dels cèlebres oradors grecs que sabien donar tanta importància a la pantomímica. L'evolució d'aquest llenguatge mímic ha servit primerament per completar l'expressió oral; d'aquí ha vingut el seu tradicional perfeccionament.

L'última de les formes de mímica esmentades per Wundt, té com a raó del seu ésser la conveniència. Els ascetes de tots els temps la conreaven segons el llur parer i voluntat. Els llurs sistemes donen l'impressió d'una mescla de fragments d'un llenguatge mímic natural i senzillíssim, i d'un sistema de signes artificials inventats voluntariament.

Les condicions de formació sempre són composades, com hem vist, segons les formes evolutives, i no es pot deduir de cap un únic origen psicològic. Les formes diverses del llenguatge mímic són degudes a influències exteriors. El temps i la tradició semblen ser els factors principals de la llur formació. Wundt les aplega en dues menes: llenguatge mímic novellament format i llenguatge mímic tradicional. Però no sigui presa la dita classificació més que en sentit relatiu.

Per la coneixença de les formes fonamentals dels gestes, ens en cal una classificació psicològica. Anomenant *dialectes*, expressió presa del llenguatge oral, les formes d'evolució del mímic, podríem definir, del punt d'esguard genèric estant, la classificació dels gestes com una mena d'etimologia dels mateixos. Naturalment que el problema de l'origen dels gestes tan sols pot ser entès en sentit psicològic; i l'*etimon* d'un gest el podem donar per demostrat si descobrim la seva valor psicològica i la seva coherència amb els principis generals dels moviments d'expressió. En efecte: el llenguatge mímic no és sinó un sistema de moviments d'expressió al qual la necessitat de comunicar-se i explicar-se ha donat les seves propietats especials. Aquí trobem les dugues formes fonamentals de les manifestacions de representació d'afectes, com elements originals de la substància del llenguatge mímic: gestes demostratius i imitatius. D'aquestes dugues formes fonamentals, els gestes demostratius no pateixen cap canvi en la llur evolució de manifestació natural d'afecte al llenguatge mímic. Els gestes imitatius, però, no omplen del tot la segona part del llenguatge mímic, perquè, a més de l'imitació, hi ha encara la reproducció, sempre aplegada amb la fantasia de l'observador i imitador. Wundt distingeix, doncs, els gestes reproductius i consignificatius com a part dels imitatius, més ben anomenats representatius. A més, hi ha una terça classe de gestes, els simbòlics, els quals brollen, adés dels gestes demostratius o representatius, adés de l'ajuntament d'ambdós.

El gest demostratiu és el més senzill i originari de les formes

del llenguatge mímic: assenyalava l'objecte present. Mes, com tots els objectes pertanyents al món exterior no poden estar sempre presents, s'esdevé la prompta formació de senyals reproductives i independents que, independentment de la llur presència, els representen. D'aquesta guisa el gest demostratiu, en la seva primera aplicació general, s'esvaeix a poc a poc. Pel gest verament demostratiu resten tan sols dos reialmes de representació: les persones de la conversa i les proporcions de l'espai. Pertanyen al darrer els gestes expressius de grossor o petitor i, en un mot, els gestes que es serveixen de les tres dimensions de l'espai per indicar present, passat o esdevenidor. Aquests senyals els trobem en tots els sistemes mímic i podem considerar-los com mitjans naturals d'expressió en grau molt perfecte. Però, segons la llur significança, els dits senyals porten el caràcter de transició entre la forma primària demostrativa i les diverses classes de gestes reproductius; és que contenen, a més del tenor demostratiu, un concepte de representació que en el sol moviment no es troba. Així, mitjançant-hi l'associació, anem de l'organ a la seva funció, etcètera.

Els que abunden en el llenguatge mímic són els gestes representatius. La llur forma primària, el gest reproductiu — que és una evolució immediata dels moviments d'expressió imitatius, — Wundt la divideix en dugues: l'esquemàtica i la plàstica. Al llur torn les dugues formes s'apleguen en una tota sola; enc que la primera sia la primitiva. Amb motiu d'aquesta, Wundt porta una munier d'exemples, molt ben triats i característics, els quals demostren l'evolució del llenguatge mímic des d'allò més senzill fins a allò més complicat, assenyalant sempre les propietats més peculiars d'un objecte de manera que no hi ha dubte del que es tracta. Ja són prou coneguts els gestes dels napolitans, així com els dels salvatges d'Amèrica. I cal observar que els gestes plàstics es troben més generalment on hi ha una tradició més antiga i un llenguatge més ben apropiat a l'usatge convencional.

Els consgnificatius constitueixen la segona forma dels gestes representatius. Es distingeixen dels segons perquè, per l'expressió d'un objecte, no es serveixen del mateix objecte dibuixat en els seus contorns, sinó que empleen qualsevol senyal secundari i voluntari. Es clar que no hi ha unes fites estrictes entre aquesta classe i l'anterior; ans bé, com en tota qualificació de matèries reals, es troben casos de limitació, on és difícil determinar-los o definir-los amb precisió, sense lloc a dubtes. També en la classe de gestes de què ens ocupem es poden veure la forma esquemàtica i la plàstica; però, en aquest cas, ambdues encara es confonen més que en el cas anterior. I així com els mitjans principals d'expressió dels gestes reproductius són les mans, és a dir, la pantomímica, el dels consgnificatius és la mímica, aplegada amb la pantomímica. L'expressió de la cara dóna significació al senyal de la mà. Mes això tan sols en els gestes plàstics; perquè els esquemàtics se limiten al dibuix fet amb la mà o, millor dit, amb el dit en l'aire.

Constitueixen la terça i darrera forma els gestes simbòlics; són mediatament indicatius, a diferència dels altres, que ho són immediatament. Segons Wundt, l'essència del símbol consisteix en la representació d'una idea en una forma que li és associada, sia qui sia l'intermediari. El gest simbòlic és, doncs, en el seu sentit general, un gest que, de primer, produeix una certa representació sensitiva per unir-hi una altra idea que n'és diferent, enc que hi estigui associada mitjançant propietats intrínseques. Els gestes simbòlics, diu Wundt, són especialment els que més llum ens donen per veure l'evolució psicològica del Símbol en general, ja que ens mostren tots els graus possibles de transició per mitjà dels quals el símbol esdevé expressió sensual d'un concepte que, en si, no té reproducció sensual. L'orella d'un ase que imitem posant la mà estesa al costat de cadascuna de les nostres orelles, ens serveix per indicar no tant el significat originari, l'ase mateix, com el símbol de l'ase que és el ser «baja». En aquest cas posem un símbol per un concepte que, d'altra

manera, no podria ser expressat, perquè no pertoca a cap propietat sensual. Dels esmentats gestes simbòlics senzills ne surten, per mitjà d'associacions, d'altres, l'origen dels quals ja és més enredós. L'augment d'entremetjos associatius allunya el significat simbòlic del significat reproduït.

Amb Wundt, podem distingir gestes simbòlics primaris i secundaris. Els primaris són els que, de primer anduvi, indiquen simbòlicament el llur objecte al ser empleats, com ho veiem en l'exemple de l'orella de l'ase. Els secundaris són els que circumstancialment són usats en sentit simbòlic, però que d'ordinari s'empleen en altres formes. També en aquesta distinció les fites són borroses i es troben prou casos de difícil classificació. Mes, el tal descompartiment és important per nosaltres, senzillament perquè així veiem més clara l'evolució del símbol des del moviment mímic i pantomímic.

El llenguatge mímic, doncs, se'ns presenta, adés en forma històrica i tradicional, adés en forma més o menys espontània, creada per les necessitats de comunicació (p. ex. els sordo-muts), que del moviment d'expressió evoluciona amb progrés i perfeccionament continu cap al nostre llenguatge oral i, per fi, fins a la paraula. Ara farem deductivament el seu estudi. I serà, naturalment, el nostre punt de partença el llenguatge ordinari i comú, tant si ho volem o advertim com si no. Resta, per tant, marcat el nostre camí d'investigació, camí ja seguit per Wundt. Acompararem el llenguatge oral amb el mímic. I de les diferències que en resultin deduirem l'importància del llenguatge mímic i les evolucions que ha sofert abans d'arribar al moment on se troba en fer-se aquests estudis.

En el que pertoca a categories intel·lectuals, en el llenguatge mímic, paregutament a les del llenguatge vulgar, distingim categories lògiques que evolucionen amb el temps i que resulten de la successió i coherència dels diversos signes. Però la distinció categòrica pateix una limitació sensible, per tal com el llenguatge

mímic s'estén a conceptes de tenor sensual-visible i a altres que comprenen les tres fonamentals categories lògiques, és a dir, conceptes objectius, de propietat i de lloc o estat. Amb els d'estat s'enclouen també en aquest cas les accions i esdeveniments. Manquen, doncs, els conceptes de les categories gramaticals auxiliars, talment preposicions, conjuncions i adverbis abstractes. En el llur lloc hi ha gestes auxiliars que tan sols serveixen com a forma lògica del concepte. Els tals gestes auxiliars poden representar tots els graus d'independència. I, si recordem el sens fi de moviments expressius, ens donarem compte de la gran quantitat de combinacions possibles.

Quan les accions no es poden distingir dels llurs efectes ni els objectes de les llurs accions, s'esdevenen casos de vera ambigüitat, la qual té dos moments que en són les causes. Primer: quan un mateix gest pot tenir diferent sentit lògic en la mateixa coherència, segons sia concepte principal o auxiliar. Segon: quan cada gest indicador d'una acció és empleat indistintament sense limitació de cap mena per substituir conceptes objectius que es relacionen amb la dita acció. En tots els casos esmentats, únicament assenyala la significança vera la coherència de les representacions.

Aquest trasllat de gestes expressius d'accions o estats a conceptes objectius i viceversa, té el seu anàleg en el llenguatge oral amb el trasllat de formes verbals a substantius. Els gestes esquemàtics representen generalment trasllats d'accions a conceptes objectius, perquè és el més natural expressar una acció per una altra. Els gestos plàstics, al revés, representen sovint trasllats dels objectes a les accions, demostrant els primers en la llur forma de repòs. Mes aquest trasllat darrer també pot ser realitzat per gestes esquemàtics reproduint l'objecte mitjançant l'acció que n'és creadora.

Els gestes, considerats com a tals, no signifiquen en la successió llur sinó una munió de representacions que poden ser imaginades en aïllament. Els sobredits signes no ens indiquen

les relacions lògiques ni les relacions pertocant l'espai i el temps que hi ha entre les representacions. I únicament podem esbrinar les tals relacions de la coherència existent en la successió dels signes. Les preposicions, o sia les relacions pertocant l'espai, poden ser expressades per moviments demostratius, talment els conceptes de temps per signes simbòlics si es tracta de tenors independents de pensament. En el llenguatge mímic manca la metamòrfosi de conceptes que fa a les nostres preposicions mitjans d'expressió de nombroses relacions lògiques. No s'hi diu, com en el llenguatge oral: «Ha mort perquè es donava a la beguda», sinó que: «Ell bevia, ell bevia, i ha mort.» Així ens ho ensenya Wundt.

El que sorprèn a qui es dedica, enc que superficialment, a l'estudi del llenguatge mímic, és la ja esmentada ambigüïtat de molts de gestes. Especialment ho són els plàstics, els d'origen més antic i els que obeeixen a convencions. D'això n'és causa la naturalesa psicològica de cada mena de gestes. Mentre els imitatius i esquemàtics tenen la llur ambigüïtat dintre les fites exposades en les categories, els plàstics, consignificatius i simbòlics quasi es pot dir que no coneixen fites en el llur augment d'ambigüïtat. Aquesta ambigüïtat representa també un canvi en la significança del gest, significança que esdevé més gran i variada a mida que hi ha més condicions favorables al canvi, com ho és en gran manera la tradició. Les associacions poden aplegar les representacions, adés pels tenors que els són propis, adés per relacions purament exteriors i casuals. Els gestes, talment els mots, estan sotmesos a una evolució dels llurs significats que els fa assimilables a les necessitats variades de la pensa. No posseim, diu Wundt, una història dels gestes anàlega a una història de les paraules, perquè no tenim fonts, a no ser tradicions casuals en monuments i en les obres d'escriptors antics, que equivalen a la tradició literària. I si bé es serveixen tots els signes i les llurs significances, a pesar dels canvis i evolucions sofertes, no ens és possible, com se fa en filologia, trobar, per exemple, l'origen d'un

gest simbòlic. No podem fer sinó suposicions; no res de proves científiques. El canvi de significances en el llenguatge mímic no és tan sols un canvi; és, més ben dit, la ramificació d'una significança fonamental que poques vegades deixa d'existir en la seva forma originària.

Ha estat negada indègudament al llenguatge mímic una sintaxi. Perquè especialment l'associació de diverses representacions per tal de constituir una frase sencera és el seu mitjà auxiliar definidor de la valor gramatical dels gestes particulars. On hi ha una frase ha d'haver-hi, en conseqüència, certes lleis de construcció. Viceversa: on podem provar l'existència de lleis de construcció, podem restar segurs que també hi ha frase.

La successió gramatical dels gestes en el llenguatge mímic natural dels sordo-muts és de Subjecte, Adjectiu, Objecte i Verb; mentre que en el llenguatge oral (v. b. de les llengües modernes: alemany, anglès, francès, català, castellà i altres) l'ordre és el següent: Adjectiu, Subjecte, Verb i Objecte. Wundt ho expressa, indicant les quatre formes gramaticals per les inicials dels llurs noms, amb aquesta fórmula:

S A O V Pel llenguatge mímic

A S V O Pel llenguatge oral.

I dona aquest exemple: «El mestre lloa el noi» és expressat pel sordo-mut «mestre, noi, lloa». Si cal incloure algun adverbí el col·loca darrera el verb i pel mateix esquema expressa els adjectius i objectes que hi pugui haver dintre la frase. La manera d'indicar la relació de pertinença o la possessió d'un objecte — expressat pel genitiu en el llenguatge oral — és molt curiosa: el sordo-mut posa de primer el concepte objectiu i després el concepte principal; per dir, per exemple, «la torre de l'església», fa el gest d'església i llavors el de torre, és a dir, «l'església-torre».

Totes aquestes regles no són formes convencionals, ans bé

són resultats naturals de l'especialitat del llenguatge mímic, el qual és, en general, com qualsevolga altra llengua. La forma acostumada del llenguatge té una certa influència sobre el pensament, a més de ser-ne el vestit exterior. Per fi, cal esmentar que la successió sintàctica pot patir una interrupció o canvi quan es vol expressar un desig molt fort; i en aquest cas pot col·locar-se el subjecte a l'acabament de la frase. Indicat amb el sistema de les nostres lletres, fóra O V S en comptes de S V O. Així sembla, diu Wundt, que la successió ordinària no gaudeix de l'importància d'una llei fatalment efectiva; ans bé la dita successió està subordinada a un principi psicològic general, segons el qual la representació, que es decanta de primer cap a la percepció, sempre és també expressada tot duna pel gest. La successió dels gestes en el llenguatge mímic dels salvatges de l'Amèrica és idèntica a la dels sordo-muts.

La regularitat de la sintaxi dels gestes ens fa suposar que obeeix a causes psicològiques generals. Ja hem dit que la sintaxi es basa en tres principis fonamentals, que són els de subordinació lògica, temporal i local. Les propietats de la sintaxi del llenguatge mímic podem reduir-les a dugues condicions generals: 1.ª, els signes separats es produeixen dintre el mateix ordre en què depenen mutualment en l'intuïció, i 2.ª, la successió dels gestes és tan lenta, en cert sentit, que cal que d'un símbol, no comprensible per ell tot sol, se'n faci palesa la significança per altres símbols que el precedeixen. El llenguatge mímic notifica esdeveniments en la mateixa successió amb què són experimentats, i descriu objectes amb l'ordre en què són percebuts per l'observador. La necessitat d'expressar en primer terme les representacions que van acompanyades d'un afecte molt intens, la satisfà el llenguatge mímic fent frases novelles d'una frase composada, o sia separant un pensament en diferents frases, de mode que, sense destorbar les condicions d'intuïció i comprensió, arriba a expressar allò que en el llenguatge oral tan sols és possible mitjançant conjuncions i altres formes abstractes.

L'EVOLUCIÓ PSICOLÒGICA DEL LENGUATGE MÍMIC

El llenguatge mímic és un producte natural d'evolució dels moviments expressius i un resultat específicament humà. Els animals més perfectes gaudeixen també d'una multitud de moviments d'expressió, els quals, en les llurs propietats més generals, tenen una certa semblança amb els moviments d'expressió dels homes. Mes van mancats d'allò típic en el llenguatge mímic, o sia l'evolució de diverses formes fonamentals dels gestos, trasllats i canvis de significança, i un ordre sintàctic per acabament. De mode que el més espontani gest demostratiu de l'infant no es pot trobar en els animals, que tan sols arriben a un entregrau dels moviments de copsar i demostrar.

El mateix passa amb els gestes representatius. El llur origen són els moviments d'expressió imitatius. Però aquests moviments imitatius, que tan sovint veiem en els animals (1), no arriben a assolir un grau d'imitació de qualsevol acció objectiva, cosa que únicament ha aconseguit l'home. Els gestes reproductius, que són els més semblants a les manifestacions d'afecte imitatives, solament se distingeixen per l'evolució que han de patir sota l'influència de l'efecte recíproc dels individus. Retornant la manifestació d'afecte de la persona a qui es dirigeix a son autor, ensems canvia aquesta manifestació en tenor, i com que el canvi esmentat també es realitza en els tenors de representació de l'afecte, el tal moviment de gestes és exalçat a un entrecanvi de les representacions que existeixen en la consciència de cadascun dels interessats. L'impuls de comunicació és, doncs, segons Wundt, un producte necessari de la correspondència recíproca entre individus. Si amb els moviments associem, en un altre individu, els sentiments dels quals surten els mateixos moviments d'expressió que els pertanyen, l'impuls de comunicació resulta im-

(1) Vegi's els articles: *El Jòc*, a QUADERNS D'ESTUDI, vol. I, n.º 3, pàg. 12; vol. II; pàg. 26.

mediatament de l'efecte sentimental que acompanya la percepció d'aquest efecte simpàtic de l'afecte. Així, doncs, l'efecte del sentiment se fa causa impulsiva per a la producció d'iguals manifestacions d'afecte en l'individu primer. Així, de la manifestació representativa sense intromissió de l'afecte en l'entrecanvi dels individus, se dedueix la comunicació impulsiva. I deixant que l'individu actiu efectúi els successos de la seva activitat, se dedueix finalment la comunicació voluntària mitjançant gestes.

Quan els moviments imitatius d'expressió passen a formar part d'una manifestació contínua de gestes, tenim la base d'una evolució de formes diferents de gestes. D'aquesta manera arribem a distingir les formes esquemàtiques i plàstiques i àdhuc els gestes consignificatius.

Els gestes simbòlics signifiquen el darrer graó de l'evolució. Es tracta, en la llur essència, d'una dilació de les representacions mitjançant associacions, la qual dilació es produeix eliminant de mica en mica distints membres d'associació, per mor de la llur tenebrositat dintre la consciència.

Cal esmentar, enc que sia en breus paraules, una certa relació que existeix entre el gest i els principis de l'art plàstica, i entre el llenguatge mímic i l'escriptura jeroglífica. De mode que es pot dir, v. gr., que el gest esquemàtic és una forma originària de l'art esquemàtic — el dibuix — que no s'exerceix en un material continu, ans bé en moviments passatgers remembradors de l'objecte al reproduir-ne l'imatge davant l'espectador. El cercle de finalitat d'aquesta creació artística és naturalment el més ample. L'intenció de comunicar-se encara no és conscient en aquest artista primitiu; i podem explicar-nos la raó de crear aquest art pel gaudi que troba l'artista en la satisfacció de l'impuls d'objectivar l'imatge que és arribada al seu coneixement. S'hi relacionen també motius de culte, atribuint-los efectes màgics. I podem traçar dues paral·leles, posant en l'una el gest esquemàtic i el dibuix, i en l'altra el gest plàstic i l'art plàstica.

Pot dir-se també que el gest simbòlic constitueix la paral·lela de l'art plàstica fantàstica. I es pot suposar que, en aquesta art, l'invent fantàstic ha brollat d'una reproducció imperfecta de la natura per l'artista, que, casualment i a poc a poc, ha trobat gaudi i inspiració, en el seu desenrotllament associatiu, per a una variació individual que començà, per la seva banda, interpretant els objectes com li convenia. D'altra banda, el culte màgic sol·licitava nous mitjans per tal de satisfer les necessitats imaginatives dels seus creients.

L'escriptura, com a producte cultural i tècnic, no és un fenomen purament psicològic — enc que gaudeixi d'una gran importància i efecte en el llenguatge de les nacions civilitzades; més aviat entra dins dels dominis de l'història general de la Cultura, l'Art i la Literatura. Però hi ha un cert terme on s'ajunten la manifestació de pensament i l'exercici artístic primitiu, que és en l'escriptura jeroglífica. El seu caràcter és més ampli que el de l'escriptura d'ella desenrotllada; i la seva base és més natural, és a dir, és una necessitat orgànica, si entenem existent en l'organisme l'impuls d'evolució que és moviment, que depèn d'altres factors. Per tant, l'escriptura jeroglífica és un fenomen psicològic-etnològic. La seva relació amb el gest és palesada en els signes demostratius i reproductius que en l'escriptura jeroglífica també tenen la llur representació. I ja es comprèn que el llenguatge mímic és un estat molt més primitiu que l'escriptura jeroglífica, la qual se formà segurament després de llargs segles d'evolució.

Hem de cercar, segons Wundt, els primers principis de l'escriptura jeroglífica en els símbols de demostració dels pobles primitius, els quals símbols no són pròpiament invents, sinó còpia d'objectes que tal vegada per atzar servien com a orientació. Per exemple: una pedra en mig del camí s'interpretava potser com obstacle i s'associava amb els desitjos de comunicar-se amb els companys. Fet d'aquesta manera mitjà de comunicació, no és gens difícil associar l'objecte amb un signe dibuixat. Naturalment, abans havia d'existir el dibuix per poder metoditzar

l'associació de representacions demostratives amb les reproductives. En efecte: els dibuixos que s'han trobat en coves de l'Amèrica del Sud (dibuixos que, com ja diguérem, no s'havien creat per mitjans de comunicació i sí com a moviments d'expressió perfeccionats gràcies al llenguatge mímic per tal de poder enrecordar-se potser d'un accident de cacera, etc.), no hi ha dubte que són de temps anteriors als de l'escriptura jeroglífica. El factor principal de l'organització d'aquesta ha estat l'intenció de comunicar-se, inexistent del tot en els productes de l'artista. L'esmentat intent, sortit de la representació demostrativa, es realitza mitjançant línies que uneixen els diferents dibuixos i que serveixen de tal mode per explicar el pensament representat. Del punt que els dibuixos i línies es compliquen, cal representar els pensaments d'una manera més curta. Aquí el gest s'ajunta amb l'escriptura jeroglífica. A poc a poc els gestes l'absorbeixen, especialment els simbòlics, i es va formant el que avui dia es troba en monuments i cavernes: *l'escriptura jeroglífica*.

El caràcter psicològic del llenguatge mímic és el d'una evolució natural, segons les condicions generals de l'organització psicològica humana. Aquesta naturalitat psicològica pot rebre influències voluntàries i invencions artístiques per perfeccionar el llenguatge mímic, com es veu, v. gr., en els canvis de significança dels gestos. Però els tals motius de desenrotllament existeixen des del primer instant, i cal decantar els moments d'una formació natural dels d'una artificial. Se'ns presenta, doncs, el problema: en quin dels dos casos tenim els esdeveniments psicològics dels quals surten els efectes exteriors; i en quina relació estan els processos generals fonamentats sobre lleis psicològiques amb els motius individuals originàriament limitats a cada consciència.

L'anàlisi psicològic de l'origen dels gestes té com a punt de partença els moviments d'expressió. La causa primària d'un gest natural no és, doncs, les ganes de comunicar una representació, sinó d'expressar una emoció. El gest és originàriament mani-

festació d'afecte. I arriba a ser manifestació representativa tan sols secundàriament pertocant el contingut de representacions de cada afecte. La causa vera de l'evolució fins al llenguatge mímic, la trobem en els efectes psicològics que s'apleguen amb la dita part secundària. El moviment d'expressió, com a manifestació de representacions, desperta els mateixos afectes en els altres individus, i es forma, mitjançant l'influència de semblants representacions, una igualtat d'afecte. Com els tenors de representació es manifesten exteriorment per moviments, en aquests moviments s'apoen tant l'afecte com la seva reproducció en un altre individu. La reproducció de l'afecte provoca noves representacions que estan en relació o en oposició a les expressades pels gestes, segons sia l'afecte agradable o repulsiu respectivament. Però el gest del segon individu, a més de ser un moviment de simpatia, ho és de resposta. La producció cada vegada més fèrtil de moviments de representació fa evolucionar la contestació, que de primer no és sinó una reproducció del mateix tenor representatiu, fins a arribar a un grau superior dels tenors de representació novellament formats; i l'afecte comú que va d'un individu a l'altre es realitza en un pensament, en un entrecanvi de les manifestacions de gestes.

Els moviments, dels quals se componen originàriament els gestes, són accions impulsives, arbitràries, que reaccionen per un sol motiu. Quan el motiu consisteix en un sentiment, amb el tenor de representació que li correspon, l'efecte en aquest tenor de representació s'anticipa a l'acció impulsiva. Ensenyar un objecte, doncs, és ensems símptoma d'afecte i de motiu: el gest és expressió immediata de la representació que domina, en aquest moment, l'afecte.

En el llenguatge mímic trobem, diu Wundt, tota l'escala evolutiva de la vida espiritual humana. El llenguatge, i aiximateix el mímic, és el fidel mirall de l'home en els seus actes psicològics. La llei fonamental de tota evolució de l'esperit — que l'efecte, com a resultat, surt de la causa, com essència, i, nogensmenys,

hi resta una creació nova; aquella llei de «les resultants psíquiques» o de la «síntesi creatriu», és provada també per la successió dels esdeveniments anímics, dels quals l'evolució del llenguatge mímic es compon. De manera que podem suposar, amb seguretat, que el gest de resposta, pas gegantí en comparança amb l'imitació pura, ha sorgit d'ella sense necessitar forces noves exteriors i sí únicament per augmentació de les condicions elementals psicològiques ja efectives.

De tal manera, el llenguatge mímic, a causa de la senzillesa dels seus fenòmens, que per la llur imperfecció ens reten millor servei que l'oral, ens ofereix un exemple de l'evolució del llenguatge en si.

ALFRED HESS. (Trad. de J. ESTELRICH.)

QUAN JO ANAVA A ESTUDI...

GRUES

En aquella reconada dels claustres de la porta d'estudi, que pot dir-se li feien de vestíbul, se trobaven, mitja hora abans de la d'obrir la *classe*, sis o set xicots formant animat i compacte grup.

L'hora, l'entusiasme amb què parlaven quasi bé tots a una, i l'atenció que prestaven a quant es deia, haurien dat a entendre al menys entès que allí es tramava un motí o que s'armava una conspiració.

—El que hem de fer — observava un dels que portava la veu, primatxó i espigat com un àpit, d'ulls negres i vius com els del ratolí, on es reflectien l'astúcia i l'intel·ligència — és saber ben rebé la lliçó; així, el Sr. Tarrida no ens farà quedar i podrem tenir força temps.

— Si no es pot fer avui, es farà demà — advertí el Ton, que era un calma de primera.

— I si no, mai més — l'escarní el *Rosset*, que compto que tenia, en lloc de sang, argent-viu a les venes, segons era mogut i bellugadís.

— Què ens hi posem que no sabs la lliçó? — advertia amb el seu to natural.

— Oi que sí — exclamava el pacífic Ton, ferit en son amor propi, però sense alterar en el més mínim sa entonació.

— Que no! Què posem que et quedes?

— Que no! — replicava el Ton, sempre amb la mateixa desesperançadora calma.

— Ara es veurà — advertí el primer, a qui direm Fèlix.

— Prenem-nos-la uns als altres, i així els que no la sàpi-guen tindran temps d'apendre-la, o entre tots li ensenyarem.

— Vaja, digues tu, Ton, ja que tant presums.

— Vès si diré! — afirmà el calmos.

— On dones?

— «¿Qué es dividir?»

— Digues.

— «Dividir es averiguar cuántas veces un número contiene o es contenido por otro número.»

— «¿Cómo se llaman estos números?»

— «Dividendo y divisor.»

— «¿Y al resultado de la división, cómo se le llama?»

— «Cociente.»

— *Muy bien, señor Xupa.*

El Ton no s'alterà pel motiu, i el *Ros*, dirigint-se a un altre, exclamà:

— Què dones tu?

— Em toca el Fleury.

— Vaja, veiam: «¿Por quién fué destruída la ciudad de Jerusalén?»

Pausa del xicot.

— Digues — exclamà el Ros, impacient. — «¿Por quién fué destruída Jerusalén?»

El xicot, després de gratar-se el cap i rossegar-se les ungles i fer un esforç de memòria:

— «Por Tito.»

— Au! Què més?

— «Por Tito.»

— Sí, ja ho he sentit; però, què més? «Por Tito, hijo...»

— «Por Tito hijo.»

— No Tito hijo: «hijo del Emperador...»

— Oi.

— No oi: «del emperador Vespa...»; digues.

— Por Tito, hijo del emperador Vespa.»

— Burro! Vetaquí la vespa! — I li sacudí un cop de Fleury pels bigotis, o, millor dit, pels nassos, perquè de bigotis no en tenien encara. — «Vespasiano.» Ja pots estudiar; si no, veuràs quines palmetades. Dropo! Tres preguntes i encara no sab la primera! I tu què dónes?

— Ja la sé jo — respongué el quart.

— I tu? — preguntava al que feia cinc, fill d'un pobre pagès.

— Jo no l'he pogut estudiar, perquè la mare m'ha fet dur dinar al pare i al gran, que treballen a les Clotes.

— L'excusa del malalt, s'orina al llit i diu que sua. I tot caminant que no sabs llegir, enza? Sabs el que has fet tu per comptes d'estudiar la lliçó? Collir *Cegos* i fer corones. Sempre et tens de quedar.

El pobre xicot estava més roig que un pebrot madur i de fixe que la reprensió dels companys li feia més efecte que les palmetades del mestre.

— Au, vinal a veure si te la puc engargallar. Què dónes?

— Doctrina. Aquí. «Què vol dir criador del cel i de la terra?»

— Si això no costa res. Tot seguit la sabràs i en plegant podràs venir a fer estels.

Tan abstrerts estaven amb l'estudi, que no havien fet esment

de la presència del Sr. Tarrida, que, endolcint tot el possible la seva veu naturalment bronca, exclamà:

— «Así me gusta, así; que se apliquen. Si saben ustedes las lecciones, les daré cartapacios para que puedan hacer la cometa.»

Tots vàrem entendre el de que ens donaria cartipassos; el que no vàrem comprendre alguns el de la cometa; però l'*Antonio*, fill d'un jutge que havia estat en moltes províncies d'Espanya, ens va fer a saber que de les grues se'n diu: a Castella, *cometas*; a Múrcia, *milochas*; a València, *cachirulos*, i a Catalunya, estels.

Fos per la cura que tots tinguérem al dir la lliçó, fos perquè el Sr. Tarrida no es mostrés massa exigent, vingué el cas que ningú tingué de quedar-se, i a l'hora de plegar sortí la colla, triomfant i orgullosa, amb un feix de cartipassos escrits que portava el *Ros* i que no hauria baratat per una reima de paper del millor de Capellades.

Quan un veu avui aquestes grues que es vènen en parades i botigues, armades amb totes les regles de l'art per gent experta que han fet de sa confecció una veritable indústria; aquestes grues fetes de teles de tota mena, inclòs les riques sedes, amb tirants que són cordons retorts, adornades amb dibuixos i pintures que a voltes deixen endevinar una mà experta i ben trencada i que valen un grapat de rals, i recorda les que nosaltres fèiem guiats tan sols per la tradició que passava d'uns als altres, no pot menys d'admirar els progressos de l'indústria, que per tot arriba en nostres dies; però, en canvi, a ben segur que pocs nois d'avui sabrien fer una grua amb els elements mesquins i limitats de què nosaltres disposàvem.

Ans que tot, precisava paper fort i consistent, i eixa primera matèria sortia dels cartipassos, que, com he indicat, eren de paper de tina. Es trencava el sol punt que els cosia, amb cura que no s'esquincés el llom, i després, damunt d'una post, anaven enganxant-se els fulls un amb altre per ses vores al llarg,

amb les consabudes pastetes, i a voltes amb goma fosa o aigua-cuit, que mai faltava un fuster amic que deixés la tasseta, amb expressa advertència, emperò, d'escatimar-lo tant com es pogués.

En tenint un bon tros de paper, que es procurava que obtingués la forma d'un quadrat o quadrilongue, es cercava una canya bastant gruixudeta i s'esberlava de dalt a baix, procurant que les dues meitats quedessin iguals. Amb un ganivet s'anaven rebaixant per la cara dels nusos, fins que s'aconseguia que quedessin bastant plans. Aleshores es tallaven dues canyes d'idèntica llargada i una tercera una mica més curta, es cercava la meitat de cada una i es lligaven juntes amb unes creus de fil d'empalomar, però fluixetes, perquè les canyes tinguessin joc i poguessin escampar-se sobre el paper.

En eix estat, se les estenia, venint a formar les dues llargues una X prolongada i la curta una recta que partia el bell mig. Llavors es subjectaven els sis extrems amb unes bagues de fil i es reforçaven amb uns pegats de paper pel dret i uns altres per l'anvers. El centre es feia amb una rodona de paper que, al mateix temps que aplanava les canyes, les subjectava i impedia que el fil que les lligava, escorrent-se, el segués.

En aquesta disposició, es lligava un fil per tots els extrems de les canyes, fil que venia a limitar el perímetre d'un hexagon irregular, puix tenia els costats superior i inferior més petits. S'enganxava el paper de mode que vingués a fer una veina d'aquell fil, i la grua estava feta.

Qualsevol compendrà que la grua no es feia pas amb la facilitat amb què, si bé imperfectament, he tractat d'explicar-ho, i asseguro que la feina reclamava tres coses indispensables, a part dels materials, i eren trassa, paciència i temps, puix sobre el paper no es podia treballar que no estigués ben sec; les canyes no sempre sortien planes i dretes; el subjectar el fil als extrems exigia que en cada un s'hi fes una osca perquè no s'escorregués... cosa que no tenia res de fàcil...; en fi, que un estel, un cop acabat, representava moltes hores ben aprofitades.

Llest que estava, venia llavors la feina de muntar-lo, és a dir, de posar-lo a punt de fer-lo volar, i això volia també la seva manya.

El més difícil pot dir-se que era posar els tirants, i com que no es tenien regles fixes, devia fer-se per tanteig, i allí començava la feina d'escurçar aquesta branca o allargar l'altra, cercant l'equilibri i la tensió, termes del problema.

Feta aquesta operació, procedia el fer la cua, en la qual tasca tots hi treballaven.

Les de més estima eren les de pedassets, que es feien nuant-ne, de totes les colors i menes que es trobaven, a un fil d'empalomar, i procurant que estessin equidistants un de l'altre de tres a quatre centímetres perquè fessin més bonic.

El luxe d'un estel consistia principalment en tenir una cua ben llarga, i alguns n'hi havia que les medien per canes.

Per fer els estels més vistosos es solien pintar per la part llisa; però com que no tot-hom ne sabia i fins sabent-ne no sempre es tenien colors, s'apel·lava a enganxar-hi algun dibuix retallat en papiers de colors, i aquella a què faig referència se li va plantar una vistosa creu de la *Santíssima Trinitat* retallada en paper blau i vermell, que en bona fe dava bo de veure. Per més ornament i evitar, al pròpi temps, que l'estel fes panxa, se li adicionaren dos pendatxos en forma de borles també de dites colors, i resultà en conjunt un estel que a ben segur que no l'hauria baratat la colla per cap dels que avui es venen, ostentant àngels, dimonis, estrelles daurades, coloms, flors, retrats i caricatures, etc., amb major motiu quan l'obra aquella havia merescut el beneplàcit i fins els públics elogis del Sr. Tarrida, que per nosaltres era la suprema autoritat i intel·ligència.

Cantava la Catarina:
De què em val tenir pastera
si en tot casa hi ha farina?

I una cosa semblant va passar a la colla de l'estel.

Quan el tingueren llest i a punt de fer-lo volar, que era la fi perquè fou fet, es trobaren que cap d'ells tenia fil d'empalomar ni quartos per comprar-ne.

Còm eixir d'aquell mal pàs? Tot l'estudi desitjava contemplar aquella obra mestra que havia dirigit l'*Antonio*, el qual era el set trasses, i en la qual tants hi havien treballat.

Què fer en aquella situació?

El *Ros*, que tenia un talent comercial que no ha desmentit ni un sol instant en sa profitosa vida, sortí al pàs dient:

— Veureu: anem a collir roselles, i les durem a vendre a ca'ls Apotecaris.

— Està dit! — exclamà tota la colla, mirant el cel obert.

I en plegant d'estudi, era de veure còm s'estenièn per aquelles planes de les Clotes, esfullant les roges i enceses roselles que matissaven aquells camps de blat i mestall que començaven a torrar els primers sols de Juny, i poc després, amb les mocadorades plenes, dirigir-se uns cap a casa el Sr. Tomàs, apotecari en el carrer de Santa Maria, i a casa el Sr. Nogués, botigues que encara avui es troben en els mateixos punts, si bé muntades amb totes les exigències del temps present, i altres a les dels carrers dels Ferrers o dels Quatre Cantons, les quals ja no s'hi troben. Però si l'idea fou acollida amb entusiasme, la desil·lusió fou completa quan veieren que per tot preu sols els donaren regalèsia tendra, i solament el Sr. Josep Soler, apotecari del carrer dels Ferrers, va pagar-ne tres quartos de deu mocadorades ben replenes, i encara perquè sí.

Al *Ros* se'l féu depositari d'aquell *caudal*; però tres quartos de fil per una grua com aquella era veritablement ridícolal

Cert que podien aplicar a la compra de fil d'empalomar els quartos que a molts se'ls donava per berenar, però començaven a sortir cireres i albercocs, i si les grues i estels tentaven d'un cantó, les riques i primerenques fruites encisaven d'altra banda i, tant com elles, llurs amagats pinyols, amb els quals es prome-

tíen jugar a castells i a fer xiulets, cosa que s'aconseguia a força d'esmolat la closca, i amb la qual operació es reduia a una capa tan prima que amb una simple agulla de cap n'hi havia prou per foradar-la i extreure a miques i bossins l'amargosa atmetlla que a tots nosaltres ens sabia a mel i codonyat.

Còm trobar diners per comprar sisquera una lliura de fil d'empalomar!

I els espartenyers, que abundaven per tota la vila, no semblava sinó que per fer-nos denteta s'havien passat avís de penjar en les perxas que com únic ornament i senyal es veien sobre la porta de cada botiga, entre mig de singles, ronsals i alguna que altra pessa de corda de diversos gruixos, grossos cabdells de fil d'empalomar que aconseguen atreure totes les infantils mirades.

Podeu comptar si tots els de la colla, un per un, havien preguntat a quants espartenyers hi havia a la vila, que passaven de vint:

— A quant veneu el fil d'empalomar?

Però totes aquelles preguntes no en feien una unça; ans al contrari, així com el soroll d'una font al que pateix de set sols fa que augmentar-li, totes aquelles preguntes i respostes altra cosa no feien que excitar les ànsies de tenir un bon cabdell.

D'aquella situació difícil vingué a treure'ls el Sr. Tarrida, preguntant quan menys s'hi esperaven:

— *¿Todavía no está lista la cometa?*

— *Sí, señor* — respongueren a chor.

— *¿Y qué? ¿No la han echado a volar?*

— *No, señor.*

— *¿Y por qué?*

El Ton, que amb tot i sa calma no s'apurava per res, respongué impertèrrit:

— *No tenemos hilo.*

— *Al hilo que sirve para elevar las cometas se le llama «bramante».*

El Ton es corregí incontinent, dient:

No tenemos bramante.

El Sr. Tarrida, que quan descendía de son lloc preceptorial, cosa que solía succeir rares vegades, era molt faent, advertí en català al Ton, que era fill d'espardenyer:

— Bé prou que en teniu a casa teva; per què no en portes?

— Oh! Aquell és del pare, i jo no el puc tocar.

— *¡Bien contestado!* — (El mestre tornava a manifestar-se.) —

Que no teniu quartos? — preguntà a la colla.

— Només en tenim tres — advertí el *Rosset*, que opinà que havia arribat el moment de respondre, per son caràcter de caixer.

— I de què són aquests quartos?

— Vam anar a collir roselles per l'apotecari del carrer dels Ferrers.

— Que ne en vènen de fil?

— Sí, senyor — respongué el chor. — A trenta sis quartos la lliura.

— Ja ho deveu haver anat a preguntar, no és veritat?

Tots es posaren a riure sense respondre ni un mot. A què més afirmació?

— Doncs bé; que cada hu demani dos quartos a casa seva, porteu-los aquesta tarda i, en dient el rosari, anirem a abarar (arborar) l'estel.

Així es féu.

A la tarda tots comparegueren amb sa pesa de dos.

El senyor mestre cridà al *caixer*, el féu pujar a la tarima i li digué:

— *Vaya usted recogiendo.*

Cada ú anà entregant son *dividendo*, i sumat en total produí vintidós quartos, contant-hi els de les roselles.

El Sr. Tarrida hi afegí el que faltava per comprar una lliura de fil, i, entregant-los al Ton i al *Rosset*, els digué:

— *Vayan ustedes en comisión a comprar una libra de...* Còm se en diu, Ton, en castellà?

— *Bramante* — respongué el pacífic.

— *Muy bien*. I no us deixeu enganyar — advertí en català, somrient amb benevolença.

Deixo a vostra consideració com estaria l'estudi.

Cada una d'aquestes escenes, pel mateix que allí sempre hi regnava la més gran serietat, tenia per nosaltres un atractiu indescriptible.

Quan arribà la comissió amb el cabdell, se sentí una remor d'alegria mal compremuda, que féu somriure al Sr. Tarrida; però l'ovació, l'esclat vingué quan l'*Antonio* portà l'estel per indicació del senyor mestre.

Mentre que els confeccionadors de la grua anaven sols, per no cridar l'atenció, cap al portal de Tarragona, el Sr. Tarrida, l'ajudant dels grans, que es deia Sr. Socías — els petits no vingueren i, per conseqüència, tampoc el Sr. Fèlix — i els més de l'estudi es dirigiren al punt de la cita per diferent camí.

Reunits que estigueren, començà la feina d'arborar l'estel.

El vent era suau i seguit, i sense gran treball començà a pendre vol i a enlairar-se majestuosament.

La cua serpentejava en l'espai lluint els retallets de tots colors i agafant tensió a proporció que l'estel pujava.

L'espectacle era deliciós per tots quants el contemplaven.

En la part contrària de la carretera i en el camp del Figarot, com se'n deia, una colla procedent de l'estudi del Martry, sia per enveja o per aquella rancúnia que es tenien els d'un i altre estudi, començaren a cridar:

— *Peeega! Peeega!...* Fa panxa... fa panxa... *Pega!... Pega!...*

El Sr. Tarrida, que sentí aquells crits, presumint el que anava a passar, advertí:

— *No contestar. Dejarlos.*

Però, sens dubte per donar senyal que nostre silenci no l'admetien per despreci, caigué un terròs prop dels que tenien l'estel, que per poc no toca al Ton.

Aquest, que tot quant tenia de calmos tenia d'ardit, no féu esperar la resposta, i, malgrat dels crits del Sr. Tarrida i les amenaces del Sr. Socías, començaren a anar i venir terrossos amb tanta fúria, que allò semblava un camp de batalla.

— *Recoger la cometa y a casa* — deia el Sr. Tarrida. — *Vivo, vivo.*

Començaren a cabdellar amb gran pressa els de l'estel; però això precisament era el que esperaven els de ca'l Martry.

Encara no el veieren a tret, ne voleu de terrossades contra la grua! Els crits dels superiors eren poc menys que desatesos; però quan veieren que un terròs venia a esclafar-se als peus mateixos del Sr. Tarrida, tots sos crits no foren bastants a detenir els més valents, que, escometent plens de ràbia i coratge contra els de ca'l Martry, els obligaren a abandonar el camp, salvant-se cap darrera els quarters.

Recollida triomfalment que fou la grua, no sense que sofrís algún petit desperfecte per haver-se enganxat la cua en una de les moreres que limitaven la carretera, tots retornàrem a casa, i jo crec que el Sr. Tarrida amb propòsit de no tornar mai més a acompanyar-nos, no per falta de voluntat, sinó per temor de veure compromesa la seva autoritat professional.

EDUARD VIDAL I VALENCIANO

LA DOMINATRIU DEL MÓN
I LA SEVA OMBRA

CONFERÈNCIES SOBRE L'ENERGÍA I L'ENTROPÍA

per FÈLIX AUERBACH

III

El Treball

Es la conservació de l'energía la guia única del físic i del naturalista? Després del que hem dit, aquesta qüestió es converteix en aquesta altra: és la química la sola ciència natural? De primer anduvi el lector respondrà amb la negativa. La física i l'astronomia, la mineralogia i la geologia, la botànica i la zoologia, la geografia i la antropologia, fins i tot la medecina, no son ciències naturals? No és pas així que cal comprendre la cosa. L'astronomia és la mecànica i la física dels cossos celestes. Tota la part veritablement científica i exacta de les ciències naturals descriptives, tot allò que, en aqueixes ciències, no és simple descripció pertany a la física i a la química. Lo mateix pot dir-se, evidentment, dels minerals; i àdhuc, amb una certa restricció, dels animals i de les plantes. En l'estat actual de les nostres coneixences, un terç factor intervé aquí; el qual comprèn els diversos principis vitals, és a dir, la força vital, el desenrotllament, la selecció, l'herència, l'adaptació, etc. A l'hora present no és possible dir si aquestes nocions deriven en fi de compte de la física o de la química. En tot cas aquests fenòmens no poden ser estudiats amb una exactitut matemàtica. El que les ciències naturals propiament dites comporten d'exacte només pot dependre de la

física i de la química. En conjunt, doncs, podem respondre a la qüestió plantejada al començament d'aquestes consideracions, en la forma següent:

La química té una ciència germana, la física. Veiam ara si en aquesta ciència existeix un principi fonamental que li serveixi de fil conductor. Aquest principi deu guiar el físic per viaranyos sovint capritxosos, exactament com la conservació de l'energia dirigeix el químic. (Rem. 5.)

Què és, doncs, la física? Quines relacions manté amb la química? Es deia abans, i pel moment ens valdrem d'aquesta definició: «La física és la ciència de les *forces* de la matèria i la química és la ciència de les *matèries* de la natura.» *Força* i *matèria*, veusaquí els dos principis distints; aquest dualisme és tan vell com el pensament humà; els esperits selectes de tots els temps han cercat de resoldre aquest dualisme, i condensar-lo en un monisme. No ens pertoca dir aquí fins a quin punt ho han aconseguit. (Rem. 6.)

Existeix en la natura or i argent, aigua i aire, clorofila i al·lúmina; existeixen així mateix forces motrius, comprensives, tèrmiques, lluminoses, elèctriques, magnètiques. Tot fenomen químic comporta canvis materials; de la mateixa manera, tot fenomen físic comporta l'entrada en joc de forces. Emperò, no es tracta pas únicament de matèries en el primer cas, ni de forces en el segon. Les forces entren en jòc tant en els fenòmens químics com en els físics, puix es troben lligades al conjunt de la matèria. Mes, i això és interessant, aquí són fenòmens dinàmics, allí fenòmens materials. (Rem. 7.)

Aquest principi fonamental de la física, el lector el té ja a flor de llavi, és el principi de la *conservació de la força*. Certament, a condició, però, d'utilitzar un mot usat d'ençà de més d'un segle. Mes, siguem precisos: anomenem *força* allò que considerem com la causa d'un fenomen observat en la natura. La força no té res d'objectiu; no posseeix en efecte altres caràcters que els que li atribuïm subjectivament en el moment que es manifesta. D'aquí en ressurt clarament que, en aquest sentit abstracte, no

s'atribueix a la força qualitats fonamentals. Existeix en física un principi de conservació? Existeix alguna cosa de constant i immutable en l'infinita varietat dels fenòmens naturals? Si semblant cosa existeix, no pot ser abstracta com la força, sinó que, pel contrari, deu ser real, amb el mateix títol que la matèria, àdhuc encara que no la poguem veure ni palpar.

Existeix alguna cosa tan real com la matèria? Com reconèixer la realitat d'aqueixa cosa? Per reconèixer-la, proposo un caràcter un xic grosser i trivial, la valor del qual ningú contradirà. Aquest caràcter és pres de la vida jornalera, de la realitat més banal. Tothom en coneix l'importància, per haver-la experimentada. En resum: existeix al costat de la matèria alguna cosa que cal pagar-la a preu de diner? La resposta, en els temps que correm no es fa esperar.

El treball costa diner; en certs casos costa àdhuc més car que la matèria treballada; un bon microscopi, per exemple, pot costar fins a mil francs, i, no obstant, els materials que el componen amb prou feines si valen cent francs; la resta de preu serveix per pagar el treball. No farem aquí les distincions que estableixen els economistes entre el risc a córrer i el treball intel·lectual, el treball físic, l'especulació, el treball de l'home i el treball de les màquines; englobarem tot això en la noció de treball.

Tenim de pagar la matèria i el treball. El treball és doncs tan real com la matèria. Hem parlat de diner. Partint d'aquesta idea, assagem de representar-nos ben bé el que és el treball. Contractem un obrer i encarreguem-li de portar un nombre donat de maons a una alçària determinada. Aquest treball pot ser pagat de dues maneres ben diferents: 1.er Podem pagar a l'obrer segons el temps utilitzat en fer el treball, és a dir, a l'hora, qualsevol que sigui, per altra part, el treball realitzat en una hora. Aquest mètode ofereix certs desavantatges; un obrer poc escrupulós treballarà mandrosament, perquè està segur que serà pagat; un bon obrer, per altra part, treballarà amb zel, i no serà retribuit com se mereix. A més, el treball no és proporcional al temps, puix

minva a mesura que apareix la fatiga; s'ha demostrat, en no pocs casos, que un treball realitzat en una jornada de deu hores pot ser fet en nou hores. 2.ª Aquestes raons fan que el segon mode de retribució sigui preferible, això és: el treball a preu fet, que es paga proporcionalment al treball realitzat. La veritat és que, en molts casos, el treball no pot ser valorat en xifres. Com és ara, el treball d'un contramestre que dirigeix una part de la fabricació, que vigila els obrers, etc.

Prenem un exemple en un altre ordre. No és gaire fàcil dir a un mestre de música: Vos donaré cinc mil francs si, per les vostres lliçons, el meu fill esdevé un Joachim. En aquest cas ens veiem obligats a pagar per hores i ens aconsolem pensant que la pràctica, que tot ho perfecciona, arribarà un dia a mesurar aqueix treball. Un hàbil menestral rebrà per hora un sòu més alt que un menestral matusser, així com un bon mestre cobrarà uns honoraris més crescuts que un mestre poc capaç.

En les ciències el treball és mesurat solament pel seu valor actual. Quan es tracta de vèncer la gravitació universal, el treball és el producte del pes alçat i de l'alçària a què aquest pes ha estat elevat. I d'una manera general, el treball és el producte de la força per la distància recorreguda. Si en lloc d'un sol maó l'obrer n'alça deu a la vegada, desplega deu vegades més força i fa un treball dècuple, i aquest treball és també deu vegades més gran quan només alça un sol maó a deu metres d'alçària; alçant deu maons a deu metres d'alçada fa un treball cent vegades més gran.

El treball es redueix doncs a alçar una càrrega a un nivell superior al que ella ocupava. Aquesta expressió pot ser presa en sentit literal o en sentit figurat. En sentit literal, quan es tracta d'un constructor; en sentit figurat, quan es tracta d'un mestre encarregat d'alçar el nivell intel·lectual dels seus deixebles. Hi ha aquí una analogia manifesta entre un fet purament físic i un fet purament intel·lectual. (Rem. 8.)

Trad. de E. J.

FREDERIC SCHILLER

Johann-Christoph-Friedrich Schiller nasqué a Marbach (Wurtemberg) el 10 de Novembre de 1759. La seva infantesa no fou, com la de Goethe, regalada amb els dons de la fortuna. La condició del pare, oficial obscur, la féu atzarosa i estreta. El primer mestre de Schiller fou la seva mare mateixa: sobre els seus genolls sentia els versos de Klopstock, els càntics de Paul Gerhart. A Lorch, el pastor Moser li donà les primeres lliçons de llatí; a Ludwigsburg, a una escola rudament menada, l'infant s'entrenava ja en el grec i l'hebreu, preparació a la teologia. Però de sobte (1773) una ordre del duc Carles de Wurtemberg reclamà l'esperançador estudiant per l'acadèmia tot just fundada a La Solitude, vora de Stuttgart. Era una institució mig claustre, mig caserna, on se preparaven alhora individus per les carreres liberals i oficials de l'exèrcit. Schiller fou inscrit entre els alumnes de dret. La seva repugnància per l'estudi de les lleis no trobà altre escamp que el de la medicina, ni el regisme despòtic de l'acadèmia altre consol que les sessions furtives d'una petita societat literària, on se llegien els llibres defesos: Rousseau amb més passió que cap altre.

D'aquest cercle sortí el primer drama: *Die Räuber* (Els bandolers), proclamació fèrvida de les llibertats individuals enfront d'una societat corrompuda i opressora. No és més, però, que la vèrbola d'un infant indignat; el mateix Schiller més endavant diria que el va escriure dos anys abans de conèixer un home. Quan n'apareixia la segona edició anònima (1782), amb la divisa «In tyrannos», l'autor ja exercia de metge en un regiment. D'aquesta data són també les primeres poesies líriques, publicades en una Antologia, pessés atepèides d'emfàtica teorització.

Unes visites secretes a Mannheim, on se representaven *Els Bandolers*, conjuraren sobre Schiller l'ira del Gran Duc, el qual

FREDERIC SCHILLER

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

li prohibí tota activitat literària que no fos encaminada a la medicina. Schiller, segur de la seva vocació, desertà a la fi.

Seguiren uns quants anys de pelegrinatge i de noviciat. Adés a Mannheim, on cerca de fer-se representar els seus drames, adés de viatge, adés al camp de Bauerbach, on la Sra. de Wolzogen, mare d'un dels seus camarades d'acadèmia, li ofereix un asil. Les angúnies financeres no l'abandonen. D'aquest temps són dos altres drames revolucionaris: *La conjuració de Fiesco* (1783), apologia de l'idea republicana, i *Luise Miller*, rebatejat *Kabale und Liebe* (Intriga i Amor), que és «una protesta contra la corrupció de què les corts principesques donaven exemple, i contra l'asserviment de la burgesía».

Tots els drames d'aquest període, si bé colpidors pel sobirà instint del teatre que revelen, són encara inexperimentats en la llur moral. Schiller, a l'inrevés de Goethe, no és l'observador tranquil, enamorat de la natura i dels homes: els seus entusiasmes s'interposen sempre entre ell i les coses exteriors. I encara un còs fràgil, insuficient per servir a l'ànima ardent i apassionada, l'educació brutal que comprimí el seu desenrotlle primerís, la pobresa, exacerbaren aquesta tendència al recolliment, el qual, condensant-se, motivava l'efusió. Així l'imaginació de Schiller cercà la seva matèria en el món del pensament més aviat que en el món de les coses tangibles: i els personatges que creava eren encarnacions unilaterals de les idees que, en aquell període de *Sturm und Drang* (Tempesta i Violència) sobreexcitaven la joventut alemanya entorn d'un ideal de llibertat i de rejuveniment. Es a dir, un inflammat preludi teòric de la rebel·lió que en el terren dels fets esclatava terriblement a França al cap de no gaires anys. De manera, doncs, que en tots aquests personatges se pot ben veure el mateix poeta desdoblant-se per parlar al poble d'estant del teatre com d'estant d'una tribuna.

Són aquestes les característiques de la primera producció de Frederic Schiller; la resta de la seva obra és una contínua ascensió cap a la calma, a la fi tocada, però no mai del tot assolida.

Transició a una segona època és el drama històric *Don Karlos, Infant von Spanien* (1783-87). L'odi esdevé entusiasme generós. En 1784 Schiller havia fet la coneixença d'un petit cercle on se'l venerava com a mestre: Gottfried Körner, Ferdinand Huber i les promeses llurs. Vora d'ells, el desterrat trobà per primera volta una pàtria. D'aquest temps feliç és l'himne *An die Freude* (A la Joia), que tingué altíssim comentari en la IX^a Simfonia de Beethoven:

Si ajuntar-se els cors demanen
que un mal vent va separant,
tots els homes s'agermanen
on tes ales van tocant,

el nostre Maragall traduïa.

En aquest temps fou acabat el dit drama de *Don Carlos*, que no té d'històric sinó els noms dels personatges. La fosca tragèdia de família de Felip II serveix de pretext per exposar una profecia de segles més clements, que sobre la llibertat no pesarà cap tirania, «que la Necessitat mateixa es farà humana». Per primera vegada Schiller usa en el seu teatre el vers; i el seu iàmbic de cinc peus resta com el metre de l'escena alemanya.

Per vindicar la seva obra, fredament acollida, el poeta publicà unes *Cartes* (1788), desenrotllant l'idea que el teatre és cridat a fer l'educació filosòfica de la nissaga humana. Ja es transparenta en elles una inquietut semblant a la que motivà el viatge de Goethe a Itàlia. «El que soc, deia Schiller, no ho soc verament sinó per una exaltació de les meves forces que, sovint, no és natural.» Un poder nou li manca per dur a terme les noves obres que medita: elles ja no poden nodrir-se únicament de la seva pròpia substància.

Així Frederic Schiller, vingut a parar a Weimar, atret pels noms de Wieland, Herder i Goethe que el duc Carles-August retenia a la seva cort, demana a la filosofia un renovellament; i durant quatre anys de renúncia al teatre, es dóna a l'estudi de

la metafísica, l'estètica, l'història. Gràcies a l'apoi de Goethe, és nomenat professor d'història a l'Universitat de Iena (1789). Aquest fet, així com les seves noces amb Charlotte von Lengefeld (1790), la companya intel·ligent i devota de la seva vida, determinen un període de recolliment fecunde.

Dels cursos a Iena surt una sèrie de petites publicacions: *Què és i a quina fi s'estudia història universal* (1789), *La missió de Moisès* (1790), *La legislació de Licurg i Soló* (1790), contribuint encara en dues col·leccions que dirigia: *Història de les rebel·lions i de les conjures més notables* (1788) i *Arreplec general de memòries històriques* (1790). I sobre tot dugues grans obres: *Història de la revolta dels Països Baixos* i *Història de la Guerra dels Trenta Anys*, que són no treball d'erudit pacient, sinó de fidel interpretador dels fets històrics. L'història en ell remunta cap a les seves fonts èpiques.

Al mateix temps, Schiller comença a reflexionar més seriosament que no havia fet aleshores, sobre les grans idees morals. En les tres poesies *Resignació* (1788), *Els deus de la Grècia* (1788) i *Els Artistes* (1789), arriba a la conclusió que l'idealista no ha de cenyir-se a una revolta estèril contra la realitat, sinó que té una tasca positiva a complir: «La dignitat de l'home està en les vostres mans — crida als artistes; — guardeu-la! Ella cau amb vosaltres, amb vosaltres s'aixecarà la caiguda!»

Per definir amb precisa claretat aquesta missió de l'artista modern, Schiller estudia l'antiguitat clàssica al costat de Wieland i de Guillem de Humboldt, i s'abeura vastament de les doctrines kantianes. Sota aquestes nobles disciplines foren compostats els assaigs filosòfics escrits per Schiller de 1792 a 1795, això és: *Über den Grund des Vergnügens an tragischen Gegenstände* (Del fonament del plaer tràgic), *Über die Tragischen Kunst* (De l'Art tràgic) (1792); *Über Anmuth und Würde* (De la gràcia i de la dignitat); *Über das Pathetische* (Del patètic); *Über das Erhabene* (Del sublim), (1795); *Briefe über die ästhetische Erziehung des Menschen* (Cartes sobre l'educació estètica de l'home); *Über naive*

und sentimentalische Dichtung (De la poesia ingènua i de la sentimental) (1795-6).

Per l'influència de Kant, Schiller deixa ja enrera la seva primera doctrina utilitària de l'art com a medi per inculcar determinades doctrines morals. Aqueix ennobliment el complirà l'art quan tendeixi a la bellesa pura sense cap prejudi. Per això cal exigir en l'artista no tan sols entusiasme, sinó l'entusiasme d'un esperit culte. El valor de la seva poesia consisteix, en suma, en l'empremta neta i complida «d'una individualitat purificada moralment i estèticament, en una humanitat magnífica i puríssima». En aquest punt és on entren en pugna els dos ideals de què Schiller s'és nodrit: l'hellenisme i el kantisme. El món grec es limitava a escoltar dòcilment els impulsos de la seva natura sensible, és a dir, era *ingenu*; l'home modern, en canvi, és *sentimental*: l'harmonia entre la sensibilitat i la raó, entre els instints naturals i la voluntat moral està destruïda en ell. Fer-se una ànima grega fóra impossible, perquè tot entorn li faria obstacle; cal, doncs, fixar-se en el domini propi i perfeccionar-s'hi, en un mot, «pendre per objecte l'ideal més aviat que la realitat». Però, per altra banda, Kant havia contraposat com a potències hostils entre elles la llei inexorable del deure moral (la pau de l'ànima) i les inclinacions de l'home (felicitat dels sentits). Als ulls de Schiller, artista al cap i a la fi, aquesta violència sublim apareix com un estat poc idoni a la bellesa. I troba la solució en l'harmonios desenrotlle de *forma* i *matèria*. L'educació estètica ennobleixi l'instint, men'il a tendir en la mateixa direcció que la voluntat moral. L'humanitat, doncs, ha d'eleva-se de l'ordre físic (*physischer Staat*), per intermediació de l'ordre estètic (*ästhetischer Staat*) fins a l'ordre moral (*moralischer Staat*), fundat sobre el regne de la llei del deure. Des d'aquesta pura esfera, la mateixa matèria no pot ja més arrossegar-se en el fang.

En 1794 es produí el fet més important de la vida de Schiller: el seu acostament a Goethe. Fins aleshores l'un s'havia considerat com l'antípoda de l'altre. Schiller era, als ulls de Goethe, el re-

presentant d'una joventut tempestuosa que indignava la seva calma olímpica; i en Goethe, Schiller hi veia un materialista, àdhuc un egoista destinat a una efímera glòria. Però cap a mitant 1794, Goethe acceptà de col·laborar en la revista *Die Horen*, que Schiller dirigia. Poques setmanes després, els dos poetes s'encontraven sortint d'una sessió de l'Acadèmia de Ciències naturals de Iena, es parlaren llargament i es compregueren. Una amistat íntima, diàfana, començà, que fou per tots dos una segona joventut. «Per mi en particular — escriu Goethe en els seus *Annals* — fou una primavera nova, en la qual totes les llevors germinaren, tota sava pujà, s'expandí, i es llançà joiosament a fóra. El testimoni més directe, més pur i més complet de la nostra amistat és el recull de les nostres lletres.»

Quant a Schiller, reconegué i seguí el mestratge complexe i pregón de Goethe; sortí de teories i abstraccions, i amollà el seu geni per unes serenes canals de disciplina. La certesa d'una mort veïna redoblà el seu daler: l'obra d'aquests darrers anys de Schiller és d'una prodigiosa fecunditat. Retornà tot seguit a la poesia lírica; d'anduví, els seus poemes són encara simples conclusions retòriques dels seus anys de filosofia: *Cristòfol Colomb*, *Els Guies de la vida*; altres vegades, revesteix d'eloqüent poesia idees mestres ja desenrotllades en altres escrits: *L'Ideal i la Vida*, que és paràfrasi brillant de l'*Educació estètica de l'home*; en la majoria, per fi, la musa de Schiller esdevé plàstica, realment humana, entorn sempre, però, d'altres idees morals. Tals són *La Jove Estrangera*, *El Repartiment de la Terra*, *El Desig*, *El Pelegrí* i, sobre tot, les *Bal·lades*, perfectes, si bé no ofereixen a l'imaginació perspectives tan clares com les de Goethe, i el poema *Die Glocke* (La Campana). Un fundidor, mentre colen el metall inflamant d'una campana, conversa amb els seus obrers: aquesta campana, quan s'elevi en els aires, acompanyarà els actes més solemnes de la vida; ella, que portarà el nom de *Concòrdia*, proclamarà un dia joiosament la pau restablerta. Schiller l'escriu arràn de les escenes horribles de la Revolució francesa, esdeveniment

amat en teoria, però condemnat en el seu desordre: «El segle ha produït una gran època — considera ell mateix en altre lloc,— mes el gran moment troba una petita generació.»

Però l'activitat cabdal de Schiller ara fou absorbida pel teatre. En aquell temps gravíssim que sobre l'escena de la vida es combatia pels grans interessos de l'humanitat, també l'art havia d'intentar des de l'ombra del teatre un vol més alt, perquè altrament l'escena hauria romàs per sota de la vida real. Així expressa Schiller la seva intenció en el pròleg de la trilogia de Wallenstein (1796-99) que comprèn: *El Camp de Wallenstein*, *Els Piccolomini* i *La Mort de Wallenstein*. En la seva composició treballosa, Goethe el sostingué amb un zel exemplar. Fou un triomf de tots dos. Amb aquesta trilogia, evocació de la Guerra dels Trenta Anys, «tothom sentí — escrivia Tieck — que començava una nova era en la literatura alemanya». Schiller ja no s'identifica amb els seus personatges: els considera amb una serena objectivitat, que ell mateix està tentat d'anomenar desinterès. No tant així en els dos drames que segueixen: *Maria Stuart* (1800) i *La Donzella d'Orleans* (1801) per les heroïnes dels quals — l'heroïna del penediment i l'heroïna de la puresa — pren francament partit. Però en *La Núvia de Messina* (1802) aquelles tendències s'accentuen: si en el *Wallenstein* els herois eren abandonats a la llur propia potencia, implacable com un destí, aquí ja és el destí segons la més pura concepció grega, que és una eterna llei d'expiació que deixa no obstant les voluntats determinar-se a si mateixes. Però aquesta concepció era una nova exigència d'idealisme; Schiller en troba encara el model entre els grecs, i amb la muralla viva del chor isola de la realitat el món ideal de la seva tragèdia.

Formalment, aquest chor de *La Núvia de Messina* no passa de ser una simple experiència literaria; però no es una manera de chor, com una consciència de l'acció, el paisatge del *Guillem Tell* (1801-1804), i el poble que l'omple? És el drama de la nació suïssa, millor potser de la raça germànica; i més que el

personatge que li dóna nom (apenes subratllat entre la munior senzilla i enèrgica), l'heroi n'és el dret nacional de llibertat, que a través de l'acció desenrotlla la seva reivindicació clara, precisa i incontestable. I la boca per la qual parla aquest dret, no és la sola del legendari Tell, sinó la de tots els suïssos, els homes que conjuren i s'armen, les dones que, com les llurs avantpassades en Tàcit, atfen el coratge dels barons.

El *Guillem Tell* fou acollit amb l'entusiasme més viu. No hi ha encara avui, en tota la literatura alemanya, obra més llegida. Schiller, convalescent, fou curat per tota la nació comoguda. Encara escrigué *Die Huldigung der Künste* (l'Homeatge de les Arts), escena lírica de circumstàncies, traduï la *Fedra* de Racine, composà algunes escenes d'un nou drama: *Demetrius*, nuncis d'una nova obra mestre; però, per una crisi traidora, el 9 de maig de 1805 el poeta s'extingui dolçament.

CARLES RIBA

GUILLEM TELL

DE

FREDERIC SCHILLER

versió catalana

per

LES ALUMNES DE L'ESCOLA DE BIBLIOTECÀRIES

(Continuació)

ACTE TERÇ.—ESCENA II

Un indret del bosc, retret i solitari; cascates estimbant-se de les roques.

BERTA, en costum de cacera; després RUDENZ, vestit igual

BERTA Em segueix. Per fi podré explicar-me.

RUDENZ (*Entra ràpidament.*) Senyoreta, ara per fi us trobo sola, el nostre voltant és un cercat d'abims; en aquest desert no temo cap testimoni, treuré del cor aquest llarg silenci...

BERTA Esteu segur que la caça no ens segueix?

RUDENZ La caça és allà baix. O ara o mai! Tinc d'aferrar aquest moment preciós, he de veure decidida la meva sort, maldament me calgui separar-me de vós per sempre més... Oh, no armeu els vostres ulls benèvols amb aquesta fosca severitat. Qui soc jo per enlairar fins a vós els meus agosarats desitjos? La glòria no m'ha afavorit, jo no puc posar-me al rengle dels cavallers il·lustres i resplendents de victòries que us sol·liciten. Jo no tinc res, sinó el meu cor ple de fidelitat i d'amor.

BERTA (*Seriosa i severa*). Podeu parlar de fidelitat i d'amor, vós que sou infidel als primers dels vostres deures? (*Rudenz recula.*) L'esclau de l'Austria, el que es ven a l'estranger, a l'opressor del seu poble?

GUILLEM TELL

RUDENZ De vós, senyoreta, escolto aquest repte? A qui cerco doncs sinó vós per aquest costat?

BERTA A mi penseu trobar-me pel costat de la traïdoria? De més bon grat donaria la meva mà al mateix Gessler, l'opressor, que no al fill desnaturalitzat de la Suïssa que es fa el seu instrument.

RUDENZ Oh! Deu, què he de sentir?

BERTA Com? Què hi ha mes pròxim a l'home de bé que els seus? Hi ha deure més bell per un cor noble que ser un bon defensor de l'innocència i emparar el dret de l'opremut? L'ànima em sagna en pensar en el vostre poble. Jo sofreixo amb ell, que he d'estimar-me'l perquè és tan modest essent tan ple de força. Tot el meu cor es decanta cap a ell, cada dia aprenc de venerar-lo més. Vós, però, a qui la natura i el deure de cavaller fan el seu propi protector, l'abandoneu, sou l'infidel que es passa a l'enemic i forja les cadenes per la seva pàtria, vós sou, el que m'ofeneu i m'entristiu; i he de violentar el meu cor per no odiar-vos.

RUDENZ Es que jo no vull el bé del meu poble, doncs? no li vull la pau sota el ceptre poderós de l'Austria...

BERTA L'esclavatge li aparelleu! La llibertat que encara us resta sobre la terra, voleu bandejar-la del seu darrer castell. El poble entén millor la seva felicitat; el seu ferm sentiment cap apariència no l'enganya. Us han tirat la ret entorn del cap...

RUDENZ Berta! Vós m'odieu, em menyspreu!

BERTA Jo ho fes, que més me valdria! Però veure menyspreat i digne de menyspreu a qui voldria estimar...

RUDENZ Berta! Berta! Em mostreu la suma felicitat del cel per estimbar-me al fons en un obrir i tancar d'ulls.

BERTA No, no, la noblesa no és pas del tot ofegada dins de vós! Solament està adormida, i la despertaré. Vós, heu de fer-vos violència a vós mateix per esmortir les virtuts arrelades. Però per bé vostre, són més fortes que vós i malgrat de vós mateix, sou bo i generós!

RUDENZ Creieu en mi? O Berta, obligueu-me a tot i deixeu-me esdevenir el vostre amor!

- BERTA Sigueu allò que la natura sobirana us ha fet! ocupeu el lloc que us pertoca! Estigueu pel vostre poble, pel vostre país, i lluiteu pels vostres drets sagrats!
- RUDENZ Malhaurat de mi! Com podré guanyar-vos, posseir-vos, si m'oposo al poder de l'emperador? No és la poderosa voluntat dels parents que mana tirànica sobre la vostra mà?
- BERTA Als Quatre Cantons són els meus bens, i si la Suïssa és lliure jo també ho seré.
- RUDENZ Berta, quina perspectiva obriu davant de mi!
- BERTA No espereu guanyar-me per gràcia de l'Àustria! Estenen la mà sobre el meu heretatge, perquè volen ajuntar-lo amb la gran herència. La mateixa cobejança de territori, que vol devorar la vostra llibertat, amenaça també la meva. Oh, amic, per ventura ja estic destinada al sacrifici per recompensar un afavorit. Allí on la falsetat i les maquinacions habiten, a la cort de l'emperador, allí se'm volen emportar; allí m'esperen les cadenes d'un odiós matrimoni; només l'amor... el vostre amor pot salvar-me!
- RUDENZ Podríeu decidir-vos a viure aquí i ser meva a la meva patria? Oh Berta, quin era tot el meu desig en aquest món, sinó solament un daler cap a vós? A vós únicament cercava en el camí de la glòria, i tota la meva ambició era només el meu amor. Però si us tanqueu amb mi dintre aquesta vall tranquil·la i renunciieu a la pompa de la terra, oh! aleshores hauré trobat l'objecte del meu daler! Aleshores el corrent avalotat del món podrà rompre's contra la segura riba d'aquestes muntanyes! Cap frívol desig no em resta per enviar enfora a la llunyania de la vida. Aleshores, tan de bo aquestes roques estenguin al nostre entorn impenetrable murada, i aquesta vall closa i beneïda s'obri a la llum del cel!
- BERTA Ara ets ben bé com et presentien els somnis del meu cor, la meva fe no m'ha enganyat!
- RUDENZ Aparta't tu, vana il·lusió que em seduïes! A la meva patria trobaré la felicitat. Aquí on de minyó florí alegre, on mil dolces recordances me volten, on totes les fonts i arbres viuen per mi, dins la meva patria, tu vols ser meva! Ail

sempre l'he estimada! Sento que en tota felicitat de la terra ella em mancaria!

BERTA On hi hauria la illa afortunada, si no és aquí, en el país de l'innocència? Aquí on habita la lleialtat antiga, on la falsedat no ha penetrat encara. Aquí on cap enveja no entelará la font de la nostra benaurança i eternament pures ens fugirán les hores... Aquí et veig entre homes de vera honradesa, el primer entre els lliures i els semblants, venerat amb homenatge pur i lliure, gran, com un rei en els seus dominis!

RUDENZ Aquí jo et veig, corona de totes les dones, amb femenívola i encantadora sol·licitud, bastir-me a casa el cel, i així com la primavera escampa les seves flors, tu, amb bella gentilesa m'exornes la vida i vivifiques i fas feliç tota cosa entorn meu!

BERTA Mira, amic meu, perquè m'acorava, quan veia destruir per tu mateix aquesta suprema felicitat de la vida. Ai de mi què fóra de mi si hagués de seguir el soperb cavaller, l'opressor del país en el seu castell tenebrós! Aquí no hi ha cap castell. Cap mur no em separa d'un poble, el qual puc fer feliç.

RUDENZ Però, com salvar-me, com amollar els llaços que jo mateix follament m'he lligat?

BERTA Esquinça'ls amb baronívola resolució. Esdevingui el que vulgui... estigues pel teu poble! Es el lloc que et pertoca. (*Corns de caça al lluny.*) La caça s'acosta... aviat haurem de separar-nos... lluita per la patria, que lluites pel teu amor! Hi ha un enemic davant del qual tots tremolem, i una llibertat ens farà a tots lliures!
(*Se'n van.*)

(*Seguirà.*)

POSITIVISME I IDEALISME EN LA CIÈNCIA DEL LLENGUATGE

per KARL VOSSLER

(Continuació)

Estimulat per aquesta manera profunda i liberatriu d'estudiar el llenguatge, tal com la vaig aprendre per primer cop de les ensenyances de Gröber, vaig provar de fer-ne una aplicació pràctica en una monografia estilística sobre la *Vita* de Benvenuto Cellini (1). Vaig canviar el mètode sintàctico-estilístic i general en una investigació purament estilística i especial que segons el seu caràcter hauria exigut un tractament rigorosament individualista. I aquí radicava la primera inexactitut.

L'estil de Cellini havia de ser en aquest cas acomparat amb ell mateix, i no amb la gramàtica del seu temps. En compte d'això, vaig esmicolar l'unitat espiritual de la *Vita* i la vaig dividir segons els punts de vista de la sintaxi formalista: Règimen, Construcció de períodes, Col·locació dels mots i de la frase, Permutacions, Pleonasmes i Elipsi, i vaig posar cadascuna d'aquestes categories en relació amb una ràdix psíquica. Jo crec haver fet algun servei almenys a la ciència de cementiri de la sintaxi descriptiva amb una reunió important de materials; però l'interpretació estètica, o, com se sol dir ara, psicològica, no fou suficient. Els matçats més fins de l'estil me van passar per alt per mor d'haver-ho tot referit als dos fonaments principals: «lògic» i «afectiu». Per a l'explicació del material de llenguatge mort i espigolat per la gramàtica positivista en tots els temps i en tots els escrip-

(1) L'estil de Benvenuto Cellini en la seva *Vita*. *Festgabe für G. Gröber*, Halle, 1899.

tors, això és, per a l'investigació general del llenguatge, significa un èxit inestimable haver fixat isoladament els dos pols de la facultat humana de parlar, això és, la concepció de les coses individuants i l'agrupant, i haver mostrat les llurs recíproques influències. Però en una investigació estilística especial pot exigir-se quantitativament menys i per això qualitativament més; i hauria d'esforçar-se en investigar també els graus intermitjos i tots els trets petits i particulars en la fesomia espiritual de l'individu isolat.

Però no fou solament negligit el detall, sinó també el conjunt: l'espirit de la *Vita*, sa composició, ses idees matrius només podien naturalment ser compresos d'una manera fragmentària i insegura amb un estudi predominantment sintàctic.

Però jo he comès encara una altra error pitjor posant en una relació causal el que Gröber nomena la sintaxi reflexiva i regular amb l'intel·lecte lògic-analític, i la sintaxi afectiva amb l'intel·lecte artístic-sintètic; com si el lògic rigorós hagués d'expressar sempre les seves idees sense afecte i amb valor general, i l'artista genial hagués d'expressar les seves sempre afectiva i individualment, com si hi hagués dues classes essencialment diferents de llenguatge: el parlar lògic i l'artístic; com si la divisió de la raó teòrica en intuïció i abstracció fos utilitzable en la ciència del llenguatge, com si la comprensió de les coses agrupadora pogués identificar-se amb la formació lògica de les idees.

L'idea de *Gos* pot ser ampliada i generalitzada amb l'inclusió en ella de les menes més rares i més diverses de gossos i amb una agrupació la més comprensiva de conceptes. Faci's aquesta ampliació de significació fins a l'extrem possible: no per això resultarà un *concepte* (*Begriff*) d'aquesta *imatge* o *representació* (*Vorstellung*). El concepte és un resultat de la deducció i de la definició, això és, de la derivació d'altres conceptes i de la limitació contra altres conceptes. Però la idea o representació general resulta de l'ampliació i de la volatilització de l'imatge sensible. El concepte és solament acabat quan tot el sistema dels

conceptes, això és, la filosofia, és acabat; la representació general subsisteix per si mateixa amb valor i independència pròpies individuals i momentànies. Moure's entre representacions generals vol dir veure com a vista d'ocell les coses en grans línies i de lluny; moure's entre conceptes vol dir conèixer les relacions invisibles entre les coses.

Mes el parlar és sempre representació i intuïció, no mai abstracció. Adhuc parlant de conceptes i de les coses més abstractes, un romà sempre amb la llengua dintre el domini de l'intuïció més o menys sensible. Amb conceptes, solament se pot pensar, però no parlar. Allí on comença la Lògica, el pensar i el parlar se separen, i comença la guerra de la filosofia contra les errors del llenguatge — certament una guerra que no pot ser feta amb altres armes que el mateix llenguatge.

La meua fou també una d'aquestes errors del llenguatge. El terme de Gröber: expressió racional o reflexiva, fou interpretada falsament per mi com expressió de la raó, i l'expressió afectiva com expressió de l'afecte. Sobre aquest punt Benedetto Croce em posà amb tota la raó aquesta pregunta: on hem de posar l'expressió de la voluntat?

Així, doncs, repetirem que ciència del llenguatge, en el més pur sentit de la paraula, és sols l'Estilística. Però aquesta pertany a l'Estètica. Ciència del llenguatge és Història d'art. Si molts filòlegs se senyen amb sols sentir la paraula Estètica, és que pensen sempre en l'Estètica antiga, dogmàtica, no en la nova i crítica. L'antiga acomparava l'obra d'art amb un ideal abstracte, arbitrari de bellesa; la nova acompara l'obra d'art amb la mateixa obra d'art; perquè ha comprès que hi ha tants ideals de bellesa com obres d'art. No és el poeta que ha d'estar a l'aguait de les intuïcions del crític, sinó que és el crític que ha d'estar a l'aguait de les intuïcions del poeta i ens ha de mostrar on i com el poeta es troba en conflicte amb sa pròpia intuïció i és infidel a la seva musa.

En això el procediment crític és el mateix de tota crítica

espiritual: això és, re-creació o re-producció espiritual del procés interior que ha donat per resultat l'obra d'art, etc. Així com una operació lògica o una operació aritmètica solament pot ser controlada amb la seva repetició, d'igual manera la funció estètica sols pot ser compresa i jutjada *refent* el sentiment de l'artista o millor encara tornant a crear l'obra (*nachschöpfen*). Fent-ho així, és possible l'error i fins molt freqüent; però almenys no és possible l'arbitrarietat. Per consegüent, el procediment serà absolutament científic (1).

Positivament Osthoff i Gröber no han trobat en els seus resultats cap espècie fixa d'expressió; el seu treball se redueix en el fons a reproduir en son esperit les formes d'expressió que investiguen, a recrear-les de fàcil congenial, i a observar en elles el que en l'interior d'elles hi havia, quina disposició psíquica, quina espècie d'intuïció es tancava dintre les paraules.

L'enginy estètico-crític és així un dò: d'igual manera que el dò estètico-productiu o el lògic o el matemàtic, etc. Per a la filologia positivista, això és, per a la replega de material, n'hi ha prou amb tenir solament quatre sentits i una respectable quantitat de paciència. Mes per a la veritable ciència del llenguatge és menester el que els italians nomenen *bernoccolo*.

3. SEMÀNTICA

En cap altra disciplina de la ciència del llenguatge es manifesta l'insuficiència del positivisme tan clarament ni tan diversament com en la nomenada Semasiologia o doctrina de la significació. Aquí trobem les elaboracions més febles, més modestes i més caduques del positivisme: per refutar-les cal només que una mica d'intel·ligència. Com més amunt un puja en el sistema de la gramàtica, tant més enrarit esdevé l'aire i tant més difícilment respira en ell el positivista.

(1) Aquestes idees se troben més fonamentades i desenrotllades en l'*Estètica* de Croce.

El paper il·limitat que representa el factor psíquic se revela tan palesament en la pura Semasiologia, que totes les tentatives d'una classificació exterior troben tancat tot camí de realització, i encara que, malgrat d'això, arribin a compliment, no poden mai portar grans perjudicis. I pot afirmar-se àdhuc que com més superficial sigui el principi de la classificació, tant més inofensiu i sense perill resulta.

Tan bon punt s'investiga les diferents significacions i matisacions de significació d'una paraula isolada, ressurten amb gran relleu les connexions en les quals se troba — o el contacte amb l'Estilística resulta immediatament sensible. S'explica la significació «usual» de la paraula per les seves significacions «ocasionals».

En aquesta matèria apareix al filòleg sense importància en el fons el dubte de si ha d'ordenar el material lèxic segons l'ABC, o si ha de formar, segons certs objectius particulars (per ventura l'històrico-cultural), certs grups conceptuais i ha de reunir en capítols, per exemple, els noms d'animals i els de plantes, els noms dels estats d'ànima, els de valors morals, etc.

Una mica més difícil es presenta la qüestió quan se posa com fonament i principi de classificació, no ja l'estructura ortogràfica o bé la significació aproximada de les paraules, sinó l'espècie del fenomen psíquic mitjançant el qual s'és verificat el canvi de significació. Així, per exemple, s'ha provat de classificar la totalitat dels canvis de significació en Determinació, Translació i Substitució, o en canvis de significació especialitzants i generalitzants, o en debilitants i intensificants, o en pejoratius i melioratius, i altres per l'istil. En aquestes classificacions hi ha sempre el perill d'atribuir-los una valor científica que en realitat no poden posseir. Un sol exemple ens bastarà per demostrar-ho.

El llatí *hostis*, que primitivament equivalia a «estranger», va arribar poc a poc a adquirir la significació «enemic». Doncs bé, en aquesta evolució pot veure's, segons les circumstàncies psíquiques en què ha tingut lloc, uns cops una «limitació de significació»

(Determinació), altres un «transport de significació» (Translació), altres una «ampliació de significació» (Substitució). Limitació o determinació si es pren els «enemics» com una part dels pobles «estrangers»: això és, ser enemic com un cas particular del ser estranger; transport o translació si es considera el ser estranger com alguna cosa de semblant i comparable amb el ser enemic; ampliació o substitució si el ser estranger es considera com un cas característic del ser enemic. Totes aquestes connexions psíquiques poden haver entrat en joc en l'evolució de significació: *estranger* > *enemic*, i és per això completament arbitrari incorporar-la en la primera categoria en comptes de fer-ho en la segona o la terça. En altres paraules: aquestes categories són relatives; així, doncs, no són pròpiament categories.

No resulten millors les altres classificacions de la semasiologia. Totes se troben reunides i en part encertadament, però, en realitat, sense fonament i mancades de crítica rigorosa; en una disertació de l'Universitat de Berna, escrita per Karl Jaberg sota el títol *Evolució pejorativa de significació en francès* (1). L'error comuna de tots els sistemes allí esmentats consisteix sempre en què volen distingir classes separades i essencialment diferents d'evolució semàntica, oblidant que tot canvi de significació en sa pròpia natura és purament metafòric. Al costat de la categoria de la translació de significació no n'hi ha cap altra de valor absoluta, això és, científica. Totes les altres es resolen en aquesta.

Solament la Lògica coneix esferes de coneixement jeràrquicament ordenades, i pot, per consegüent, constatar ara una limitació, ara una ampliació dels conceptes. Però la llengua no és, com ja hem dit, un fet lògic, i no pot ser sotmesa a l'estudi lògic. El llenguatge no ens dóna conceptes, sinó solament intuïcions, de les quals cadascuna té la seva valor pròpia, individual i momentània i vol ser jutjada per si mateixa. Supletò-

(1) Halle a. S. 1901 i completa en la *Zeitschrift für romanische Philologie*.

riament podem ordenar les nostres observacions i resultats per a la nostra utilitat i establir tot allò que sigui comú o semblant de la manera millor que sapiguem, però mai no es podrà trobar una ordenació científica. I així s'hauria de renunciar per sempre a seguir cercant en aquest sentit.

No sabria acabar aquest capítol d'una manera millor que amb la ratificació d'unes paraules de Johann Stöcklein en la seva disertació (Munich, 1897) *Investigacions semasiològiques*: «Un cas únic (d'evolució semasiològica) que s'investigui d'una manera exacta, talment que en ell se pugui reconèixer realment per quin camí i de quina manera el mot ha canviat de significació, és un guany més gros que tot un llibre ple de belles teories, però que no expliqui satisfactòriament el canvi de significació de cap paraula...»

Trad. de M. DE MONTOLIU

(Seguirà)

FORÇA CREADORA

Miguel de Unamuno considera la Pedagogia en general com una disciplina econòmica, de la qual els mètodes feliços se redueixen a una pauta on no es posa l'ànima en l'ensenyament. Potser tingui raó.

Aquesta és la malaltia més tristament generalitzada en tot el magisteri, així en el primari com en el superior: *no posar l'ànima en l'ensenyança*, tancant-se el mestre en una pauta uniforme, monòtona, enutjosa, sota l'inveterada frase feta, dins del beat lloc comú.

Totes les pautes són necessàries per evitar a voltes que el pensament s'esgarri: la rutina però es tanca també en una pauta

i se l'ha de combatre i desterrar substituïnt-la per l'esforç de la ment, encaminat a crear, a produir obra nova i redemptora.

Cert és que els mestres novells sovint s'enganyen corrent darrera folls projectes de millorament, sense aplicació davant dels fets reals, sense resultat o amb resultat mitjà en la pràctica. No hi fa res; deixeu que provin. Només s'enganya el que no es mou mai, el que no fa res, i també el que s'avé a la cosa feta no fent sinó imitar-la, moltes vegades en la penombra de la seva inconsciència.

Es clar que el que ensenya ha de conèixer tots els punts de partença i d'arribada, els quals els tractats de pedagogia tendeixen a donar. No els perdi el mestre de vista, com el mariner la ruta, però no deu cenyir-se a ells en la seva tasca, sinó que ha de comptar com el mariner amb altres mitjans d'experimentació i iniciativa que li despertin successius impulsos.

Aquests impulsos a guisa de força creadora és això que nosaltres hem procurat sempre desvetllar en el coratge dels mestres entercs, misonieistes, petrificats que a semblança dels còssos són incapaços de proliferació o fecunditat. No brotarà dels seus procediments l'ensenyança viva.

Tampoc no és donat a aquests funcionaris que a títol de obrers mecànics i mai com artistes exerceixen l'ensenyança, sentir el noble contentament dels que han aferrat la seva ànima a una labor, que han creat i han viscut a canvi d'esforços i de sofriments que l'home ha de beneir, com beneeix una mare els dolors de l'infantament a l'estrènyer dintre els seus braços el fruit de les seves entranyes.

Nosaltres hem servit l'escola gairebé mitja centúria, i malgrat de tenir en compte totes les asprors que dificulten les tasques escolars, perquè hem de confessar ingenuament que no és la mateixa cosa predicar que donar blat; malgrat d'aquelles remors anònimes, pertorbacions incessants i molèsties contínues, sentim uns certs eixamoraments dintre l'ànima i uns certs impulsos que ara

es veuen frustrats, sense altre efecte que imprimir-los en el concepte on es transparenta la nostalg'a de l'escola.

No sempre durant la nostra llarga jornada ens ha acompanyat la força creadora. Hem passat per períodes de difícil prova, períodes d'angoixa en els quals ens sentíem impotents per fecundar els nostres afanys i discorrien les mans i parlava la palmeta i eixordava la campaneta, i baladreja la boca... Ah! quantes forces improductives i àdhuc noïbles per no haver-les sabut canalitzar! quantes negrors dins l'ànima i angoixes dins el cor per no haver sabut polsar bé l'ensenyança i per desconèixer gairebé per complet la psicologia del nen!

Però, quina diferència quan altres concepcions il·luminaren la meua pobre ment! Vaig cercar en l'evolució successiva la manera de despendre'm d'aquella rutina històrica i d'aquelles imposicions autòcrates que entorpien els moviments espontanis del nen, els quals vaig dirigir envers la llum natural de les coses; i vaig desterrar aquells procediments que conspiraven contra mes generoses aspiracions i em sentí mestre amb més dignitat i més honor.

Oh! cal depurar-se de totes aquestes escòries i fer obra redemptora, reformant sempre en sentit humà i racional. I això pot aconseguir-se deturant-se hom en examinar el que fa, sentint noble ardor en fer avui millor que ahir i demà millor que avui i sobre tot abandonant el to irat en el tracte amb els nens. Com agraeixen ells les bones maneres!

El govern d'una escola no és tan fàcil com sembla. Cal enginyar-se molt, però val la pena, perquè una vegada assolit es senten els prestígis de classe i l'alegria del viure.

JOAN BENEJAM

ORGANITZACIÓ D'ESCOLES DE COMERÇ

REPORT DEL CONSELL DE PEDAGOGIA

Des del començament animà la Mancomunitat, no sols el desig d'una major utilització material de les energies catalanes encoratjades per l'expansió de les obres públiques i els serveis de comunicació, sinó també el d'afirmar la voluntat de puixança de la nostra terra per la capacitat espiritual de tots els seus nuclis i estaments cridats a nodrir el que en podríem dir *contingut del benestar*, raó d'ésser i ensems força creadora de la riquesa.

Per això ha estat sempre orientació de l'Assamblea, i el Consell Permanent ha tingut cura d'inspirar-li els seus actes, la decidida harmonització de les obres i empreses de millorament extern de Catalunya, amb la coordinada activitat de totes les disciplines de la ment, de manera que la renaixença del nostre poble no sigui una adaptació circumstancial a un tipus determinat de cultura, sinó la plasmació madurada i fecunda d'una civilització nostrada.

Dins l'obediència d'aquesta llei, natural per l'assentiment col·lectiu i arbitrada per l'aplicació que l'iniciativa dirigent en fa, adaptant-la a les necessitats i mitjans del moment, s'ha mogut l'acció de la Mancomunitat, i hem pogut en poc temps preparar la dotació de Catalunya sense emmotllaments apriorístics ni violències, adaptant-nos a la rica varietat de les comarques i equilibrant la diversitat funcional amb l'unitat essencial de la nostra terra.

La mateixa creixença funcional ha desvetllat noves necessitats i ens ha dut a l'estudi d'altres problemes. Un d'aquests, que més respon al crit d'aquelles, és el que fa referència a la creació d'Escoles de Comerç, tan lligada amb la tradició catalana i amb els corrents de la vida moderna.

Interessat el Consell per l'instància que amb data 22 de juliol de 1915 li dirigí el Centre Autonomista de Dependents de Comerç de Tarragona; moguda l'atenció de l'Assamblea pel prec de les Corporacions i Autoritats tarragonines; i ben clarament palesada la

simpatia de la Mancomunitat, que en sessió del 27 de Novembre de 1915 acordà confiar al Consell Permanent l'estudi de la proposició en la qual es demanà la creació d'Escoles de Comerç en totes les poblacions de Catalunya on siguin necessàries, no ens ha calgut esforç per articular aquesta iniciativa, que tenia estat de fet en la consciència catalana.

Avui portem a la consideració de l'Assamblea, després d'escoltar l'informe del Consell de Pedagogia, la manera de donar-li estat de dret, segurs que, amb la col·laboració de tots, no sols podrem deliberar l'aplicació del primer assaig, sinó també el pla orgànic i els detalls de funcionament de les referides Escoles.

FETS QUE CAL TENIR EN COMPTE

Cal tenir en compte, en estudiar les línies generals d'un pla d'instauració d'Escoles de Comerç a diferents capitals catalanes, els fets següents:

I. El desig legítim d'aquestes que les futures Escoles de Comerç estiguin en condicions de donar títols oficials que puguin ésser reconeguts per la llei espanyola.

II. Que aquestes Escoles corresponen a poblacions que no són, la major part de les vegades, grans capitals, sinó ciutats de les nomenades *secundàries*.

III. La limitació dels mitjans amb què es pot comptar, que imposa el reduir parsimoniosament les despeses tant com se pugui fer, sense dany de l'ideal pedagògic.

IV. La conveniència de col·locar-se aquestes noves institucions en condicions tals, que llurs beneficis puguin ésser aprofitats fins per les classes socials més humils, àdhuc les ja ocupades pel treball retribuit, de conformitat amb la tendència popular de la Mancomunitat de Catalunya, que és l'institució de govern general més democràtica de tota Europa.

La constatació d'aquests cinc fets estén i delimita a la vegada el camp de l'empresa. Aplicant tal constatació als principis de política de cultura que avui tenen més crèdit en matèria d'Escola de Comerç, trobem indicades aquelles línies essencials en les següents normes:

1.ª L'ensenyament en les noves Escoles de Comerç ha de com-

pendre, com a mínim, les matèries que formen el programa de les Escoles actualment oficials.

2.ª Aquell ensenyament ha de comprendre també ensenyaments complementaris i de més altura i complexitat científiques. Però com, donats el segon i tercer fets dels abans recordats, és impossible implantar a cada població una veritable Universitat comercial, no hi ha més remei que instal·lar un centre d'ensenyaments superiors a Barcelona, centre natural de totes les comarques catalanes, on possibilitats hi ha de trobar tècnics preparats per donar-les; en espera de poder també *especialitzar* aquestes matèries superiors segons la població de què es tracti; de manera que cada una de les noves Escoles proporcioni els coneixements indispensables a aquell mínim i a la pràctica de la carrera comercial en general, però que, a més, cada una constitueixi en una matèria determinada i especialitzada un centre d'estudis i investigacions, un veritable seminari; havent-hi, per exemple, una Escola que s'especifiqui en Geografia i qüestions colonials; una altra, en la matèria importantíssima, i avui entre nosaltres molt negligida, del reconeixement dels productes mercantils; una altra, en els afers bancaris; una altra, en la política consular; una altra, en els transports; i així en les altres branques dels alts estudis comercials.

3.ª Atenent al tercer d'aquells fets, l'instal·lació ha d'ésser, en cada cas, modesta; i el nombre de professors, en la part elemental i general, com més restringit millor. Tractant-se de fer conèixer elementalment les matèries, no hi ha inconvenient, des del punt de vista pràctic, que el professor de Comptabilitat, per exemple, sigui el mateix que el de Teneduría de llibres, i en què ensenyi Química el mateix que tracta del Reconeixement de productes. En canvi, hi ha aventatge gran, aventatge de dignitat i d'eficàcia, en no haver de retribuir cada professor insuficientment.

4.ª En fi, en voler dirigir-se a les mateixes classes treballadores, a la joventut ja ocupada, l'Escola ha de pendre un altre aire: ha de comprendre classes nocturnes doblant les diurnes, o, millor encara, ha d'unir unes i altres en una continuació d'hores que, a més de càtedra en el vell sentit de la paraula, siguin de *despatx* per al professor, i en les quals s'examini el treball que ja pràcticament van realitzant els alumnes, resolent llurs problemes, salvant les dificultats, proporcionant-los les eines i el coneixement dels mètodes, se-

guint una tendència implantada principalment al Nord-Amèrica i que ja comença a tenir traducció àdhuc en les Escoles del continent.

MATÈRIES A ENSENYAR

Segons el pla actual oficial de les Escoles de Comerç, les matèries a ensenyar, en forma d'assignatures, són les següents:

Llengua francesa. — Física, Química, Història natural, Mercaderies i Procediments industrials. — Llengua italiana. — Dret i Filosofia moral, Legislació mercantil espanyola i Història d'Espanya. — Legislació mercantil comparada, Economia política i Legislació de Duanes. — Comptabilitat general i Pràctica mercantil. — Aritmètica, Geometria, Algebra i Càlcul comercial. — Llengua anglesa. — Arab vulgar. — Marroc i possessions espanyoles. — Assaigs, Anàlisi i Valoració dels productes comercials. — Principis d'Estadística, Geografia econòmica i Comunicacions i transports. — Legislació duanera comparada, Dret mercantil internacional i Política econòmica. — Química industrial i Foment de la producció i del comerç nacionals.

Detenit-se en el contingut d'aquestes matèries, es pot aviat observar llur distribució, per raó d'afinitat, en sis grups:

1.er El constituït per les Llengües vives europees, pel Dibuix i per l'Arab, amb l'additament aquest dels coneixements sobre el Marroc i les possessions espanyoles.

2.^{on} El constituït pels coneixements sobre Ciències físico-naturals i llur aplicació als productes comercials. En aquest cas es troba l'Història natural, la Física i la Química, el Reconeixement de productes, els Procediments industrials, etc.

3.º El grup constituït per les assignatures de caràcter antropològic i moral (Geografia humana, Estadística, Economia política, Dret, Legislació, Duanes, etc.).

4.^{rt} Un grup constituït pels coneixements matemàtics i llur aplicació a l'organització dels afers (Aritmètica, Càlcul, etc.).

5.e El grup constituït pels coneixements de tècnica en la direcció dels afers comercials (Valoració de productes, direcció de Comptabilitat, Teneduría de llibres, als quals coneixements es podrien afegir les tècniques de la venda, del reclam i de l'anunci, la tècnica de les operacions bancàries, etc.).

6.ª Els coneixements necessaris a la pràctica de l'oficina comercial (Caligrafia, Mecanografia, Taquigrafia, als quals es podrien afegir coneixements sobre arxivació, catalogació i registre, etc.):

Ara bé: l'aplicació d'aquelles línies generals anteriorment indicades a aquest pla de matèries, sembla aconsellar la solució següent:

Deixar estar en el pla general el coneixement de les Llengües vives i el D.buix, la qüestió relativa al qual es resoldrà dins cada població segons els mitjans que ja posseís aquesta. Allà on, per exemple, existissin ja ensenyaments de francès, es podrien unir llurs alumnes als concurrents a la nova Escola comercial.

Deixar estar igualment, dins el pla general, la qüestió relativa a l'Arab vulgar i els coneixements colonials. Aquestes matèries creiem nosaltres que són més pròpies de la segona part, o sia del grau d'especialització, de l'institució central i de l'Escola elemental que s'hauria de fer que s'especialitzés, dins aquest segon grau, en l'estudi de les qüestions geogràfiques i colonials.

Els cinc grups restants poden ésser encomanats, sense inconvenient, cada un a un sol professor. Cal tenir en compte, en efecte, que en aquest grau elemental l'ensenyament no necessita de competència especialitzada extraordinària i que segurament realitzarà millor tasca un professor modest, que per mitjà d'aquesta acumulació podrà ésser més ben retribuït que altres que també en la pràctica resultarien forçats a cercar fóra de l'Escola de Comerç el suplement de retribució que l'insuficiència de llur subvenció oficial els faria necessari.

Tot això en quant a la part elemental de totes les Escoles de Comerç a instaurar. El superior i especialitzat s'hauria d'organitzar diferentment segons la matèria, representant en cada cas condicions distintes. El professorat d'aquesta part especial podria seguir ja sense inconvenient la pràctica usual del professorat corrent, és a dir, de pendre una sola assignatura al seu càrrec.

DISPOSICIÓ DE L'ESCOLA

A cinc, doncs, es podria reduir el nombre de professors de la part elemental de cada Escola. La part especialitzada tindria els professors que fossin possibles, com més i més especialitzats en l'estudi, millor.

L'adopció d'aquesta limitació permet instaurar l'Escola, en la seva part elemental, molt simplement. Tres aules bastarien, cada una disposta i dotada del material necessari, per realitzar-hi un treball continuat i pràctic, millor dit, per fer belles institucions actives que, d'acord amb els bons principis de pedagogia, rendissin un producte real: una aula laboratori per a l'estudi pràctic de les matèries del grup de Ciències físiques i naturals; una aula oficina mercantil, disposta per realitzar pràcticament i vivament el treball d'una casa de comerç, i un aula, en fi, amb museu geogràfic i arxiu de mapes, per a l'estudi de la Geografia i disciplines conexas.

La part especialitzada de l'Escola no té, naturalment, límits en les seves instal·lacions: és de desitjar, en cada cas, que en poc temps i a mida que vagin apareixent competències superiors de cada matèria, cada Escola especial es vagi desenrotllant i convertint en un intens seminari de recerca i d'investigació en els estudis d'un ordre especial. L'Escola de Comerç, a la qual és anexas una secció per als estudis de Geografia i colonització, per exemple, hauria d'aspirar a convertir-se, en el lapse de temps menys llarg possible, en un veritable Institut de Ciències geogràfiques i colonials.

SISTEMA PEDAGÒGIC DE L'ESCOLA ELEMENTAL

Creiem arribat el moment (i, per altra banda, la quarta de les bases enunciades en el nostre paràgraf segon ho exigeix) d'introduir en el nostre ensenyament mercantil aquella pedagogia, essencialment activa, que ja es practica amb èxit a l'Amèrica del Nord i ha estat introduïda també amb excel·lent resultat en moltes Escoles d'Europa. Dins aquesta pedagogia desapareix la noció de la *classe*, de la *càtedra* i de l'assignatura, en el sentit escolàstic i tradicional. El docent no és ja el recitador de lliçons successives, més o menys documentades d'il·lustracions experimentals o alleujades per interrogatori als alumnes, que estem acostumats a veure en l'ensenyament usual, sinó més aviat un consultant i un guia posat, durant un nombre d'hores diàries, a disposició dels escolars, per resoldre les dificultats de l'estudi que ell va fent i iniciar-los en les pràctiques professionals, en una actuació que, més encara que d'instrucció, té d'aprenentatge. El professor que tingué a son càrrec, per exemple,

conduir l'oficina comercial, fóra més que res el conductor d'una sèrie d'exercicis pràctics que els alumnes anirien fent dins aquella, amb llibertat de temps i d'iniciativa, esparonat ja cada un per la necessitat d'obtenir el resultat de l'ensenyament, pel valor pràctic que per la seva activitat professional futura el coneixement posseeix: així, aquesta aula oficina seria com una casa de comerç real, oberta a la pràctica dels concurrents, i que no tingués altre objecte que la formació professional d'aquests. L'aprenentatge és, en aquest cas, molt més intens i interessant; els resultats, més ràpids. I això que diem d'aquesta matèria i d'aquesta secció, es pot dir de les altres: fins els ensenyaments aparentment teòrics, guanyarien en ésser donats en la forma elemental, quan el professor, en lloc de explicar un text, fos consultat directament pels alumnes, els assenyalés tasca d'estudi i lectura, i prengués, en diàleg directe amb ells, informació de llurs avenços. Tothom reconeix que en aprendre una llengua, per exemple, hi ha avantatge en les classes individuals sobre les classes col·lectives. Doncs bé: en el sistema que proposem, la classe col·lectiva tradicional es descompon en una sèrie de classes individuals.

RÈGIM PEDAGÒGIC EN L'ESCOLA ELEMENTAL

Adoptant aquest sistema, anem a donar un exemple de la seva organització adaptada a la necessitat, que indica la base quarta, que les hores d'ensenyament siguin doblades en sèries diurnes i nocturnes, a fi que aquest arribi a servir fins per a les classes socials ja ocupades pel treball quotidià.

Imaginem que a cada un dels cinc professors de la secció elemental se'ls encomana com a tasca l'ensenyament de llurs matèries durant tres hores diàries. Aquestes tres hores, ja ho hem dit, no foren de lliçó, sinó més propiament de consultori, a què acudirien lliurement els alumnes. Aquests es dividirien, segons llurs possibilitats de temps i d'ocupació, en dues sèries: una que freqüentaria l'aula corresponent en sessió diurna; l'altra, en sessió nocturna. Les sessions serien alternes per a cada professor, és a dir, que un dia les seves tres hores de treball correspondrien a la sessió diurna, i els altres tres dies a la sessió nocturna.

Es tindria, així, com un consultori de matèries obert constantment durant tres hores, i el conjunt dels consultoris durant sis.

INSTAURACIÓ DELS ESTUDIS SUPERIORS ESPECIALITZATS

Probablement, dins cada una de les matèries d'especialització que sembla convenient instal·lar en el grau superior d'aquestes Escoles, caldrà algú temps, abans de poder disposar de personal amb la deguda competència elevada i profunda. La previsió exigeix en aquest punt l'instauració així que es pugui d'un règim de pensions d'estudi a l'estranger que completi la part del personal que ara ens manca.

Tenint present que a cada Escola el grau superior ha de correspondre només que a una especialitat, i estudiades les necessitats nacionals actuals de Catalunya, sembla convenient donar preferència per a les primeres instauracions d'especialitats, als problemes de Geografia i colonització, de Reconeixement tècnic dels productes, de la Banca i els grans afers, i dels transports. A aquests seguirien altres temes d'especialització. Cal tendir a establir, annexos a les Escoles elementals de Comerç, un seminari d'estudis superiors, d'estudis geogràfics i comercials, en alguna ciutat meridional i marítima; un altre per al reconeixement de productes (matèria interessantíssima, perquè avui són moltíssims els comerciants del nostre país que desconeixen el producte amb què negocien, arribant alguns a no saber del cert si es tracta d'un producte vegetal o mineral) en alguna localitat relacionada amb centres agrícoles i miners; un seminari d'estudis bancaris i sobre grans empreses comercials en alguna ciutat de gran moviment; un altre per a l'estudi dels transports en alguna localitat de vora la frontera. Cap d'aquests centres d'estudis s'haurien d'instaurar de no poder comptar almenys amb tres professors d'alta competència.

LA QÜESTIÓ DEL COST

S'ha de calcular, per a retribució als professors de la secció elemental encarregats de les tres hores diàries de sessió pedagògica, un mínim de 3,500 pessetes.

Igual mínim s'hauria d'atribuir als professors de cada secció especial superior, però aquests només amb el deure de fer una hora de curs diària.

Recordant que són cinc els professors que s'han considerat indispensables per a la secció elemental i tres el mínim dels necessaris per constituir una secció superior especialitzada, i fent un marge per altres despeses de personal administratiu secundari, renovació de material, etc., la despesa anual del funcionament d'una Escola completa d'aquest ordre es pot calcular entre 30,000 i 35,000 pessetes anuals. Mentre no hi hagués especialitat, les despeses han de ser calculades en 20,000 pessetes. Les despeses d'instal·lació variarien en cada cas segons els mitjans amb què ella comptés. Podent comptar amb edifici ja adequat, i prescindint de la part que s'hagi de donar a la secció superior especialitzada, que variarà en cada cas, la part elemental podrà segurament en molts casos implantar-se amb una quantitat poc diferent de la d'un any de despesa normal ordinària.

El Consell Permanent de la Mancomunitat fundant-se en les anteriors raons presentà a l'Assamblea el corresponent Projecte d'Acord que fou en definitiva acceptat com a continuació s'indica:

1.er El Consell Permanent procedirà a l'organització d'ensenyaments comercials de conformitat amb les Bases següents:

a) S'establiràn en diferents localitats de Catalunya Escoles de Comerç que, a la vegada que preparin elementalment en l'obtenció dels títols oficials i a la pràctica de la professió mercantil, constitueixin centres d'investigació i especialització en l'estudi de les ciències comercials, cada Escola en una branca particular.

En cada Escola es podrà instituir, a mesura que sigui possible, l'especialitat o especialitats més adequades a les necessitats mercantils de la comarca o població.

b) Aquestes Escoles tindran com a programa mínim d'ensenyament el pla d'estudi de les Escoles de Comerç que sosté l'Estat.

c) Les assignatures seràn acumulades per graus, en quant sigui possible, formats en raó d'afinitat en curt nombre de professors. Aquest nombre, però, serà de cinc almenys.

La retribució que rebrà cada professor se fixa entre un mínim de 2,500 i un màxim de 5,000 pessetes.

Els professors seràn nomenats per oposició o bé per concurs.

2.da La cooperació mínima del Municipi a l'establiment de cada ensenyament, condició prèvia de l'acord d'instauració a pendre en

cada cas pel Consell Permanent, comprendrà les despeses d'establiment i instal·lació de l'Escola i del seu servei d'aigua i llum.

3.º El Consell Permanent nomenarà per a cada Escola el Patronat corresponent les funcions tutelars i fiscalitzadores del qual, sobre la dita Escola, vindran regulades en el Reglament.

ACORD ADDICIONAL

El Consell Permanent procedirà a l'estudi (que presentarà a la pròxima Asambleia) a l'organització d'ensenyaments industrials i agrícoles.

LLIBRES

DICCIONARI AGUILÓ. Materials lexicogràfics aplegats per MARIÀN AGUILÓ I FUSTER.—Publicació de l'*Institut de la Llengua Catalana* de Barcelona. Fascicle IV, 1916.

El fascicle IV del *Diccionari Aguiló* que acaba d'aparèixer conté la darrera meitat de la lletra C.

Com tots els anteriors fascicles és interessantíssim el lèxic antic i modern aplegat en aquest. L'ordenació i elaboració del material vastíssim recollit per l'Aguiló, segueixen essent excel·lents en aquest volum. No s'ha d'oblidar que aquest material tal com va deixar-lo el Sr. Aguiló presentava grans dificultats per a la seva publicació, fins al punt que el mateix col·lector, segons confessió pròpia, no hauria gosat mai llançar-se a l'empresa d'imprimir-lo. L'Institut de la Llengua Catalana encarregant-se d'aquesta difícil escomesa i vencent ràpidament aquelles dificultats, ha fet un acte de patriotisme que tots li devem agrair.

La publicació interessa tant als professionals filòlegs com als nostres escriptors, que trobaràn en aquest Diccionari un vastíssim arsenal lingüístic on podran renovar i rejuvenir el llur lèxic.

En Manuel de Montoliu, que és l'elaborador i redactor actual del *Diccionari Aguiló*, mereix la nostra sincera congratulació per la tasca

que acompleteix i a la qual l'encoratgem perquè ben aviat poguem veure publicada tota aquesta magna obra, fonament de la nostra lexicologia i esperança d'una nova i més esponentosa florida de la nostra llengua. — J. L.

VOCABULARI CATALÀ-ALEMANY de l'any 1502. — Edició facsimil segons l'únic exemplar conegut, acompanyada de la transcripció, d'un estudi preliminar i de registres alfabètics, per PERE BARNILS. — Publicació de l'*Institut de la Llengua Catalana* de Barcelona, 1916.

El Vocabulari editat a Perpinyà en 1502 per J. Rosenbach és, com a diccionari de dues llengües vives, el primer document lexicogràfic de les llengües novo-latines.

El Vocabulari és publicat en edició facsimil i amb mètode crític. El treball de l'autor ha estat considerable. L'introducció comprèn tres parts: a) Un estudi sobre les característiques del llibre; b) un estudi sobre el dialecte català en que està escrit, i c) un altre estudi sobre el dialecte alemany de Rosenbach. Les conseqüències que es dedueixen de la tasca feta per en Barnils són: que el llibre no solament fou editat sinó també compost per Rosenbach, com ho proven els nombrosos castellanismes que s'hi registren i que no es compendrien en boca d'un català.

D'altra part el lèxic català, com l'alemany, no reflecteix la parla d'una contrada dialectal precisa, sinó que es presenta com un recull de formes fetes a l'atzar. En el que afecta a l'alemany, però, la llengua apareix clarament com a representant de la de l'Alemanya alta, prova que està plena de creuaments d'altres parlars, la qual cosa resulta sumament interessant per a l'estudi de les influències de les diverses empreses editorials sobre la formació de la llengua literària en aquella època.

El llibre d'en Barnils porta per via d'apèndix, i ordenat alfabèticament, el lèxic que en el vocabulari segueix una distribució per ordres lògics.

Amb la publicació s'ha deixat estatuït el caràcter lingüístic d'un altre dels monuments de la nostra llengua i s'han aportat nombroses dades de valor per ajudar a l'història de l'impresma i dels impressors a Catalunya. — R.

REVISTA DE REVISTES

MEMÒRIA, CONCEPTE, JUDICI, LòGICA (TEORÍA), per
W. C. GORE. *Psychological Bulletin* (Princeton, N. J., Setembre
1916).

Quatre assaigs de Dewey trets dels *Studies in Logic Theory* (1903), amb altres estudis dispersos de l'autor i un capítol d'introducció, han vingut a formar un volum (1), que procura una visió completa i profundament significativa del progrés i aplicacions del punt de vista instrumental, funcional o experimental en teoria lògica. La concepció fonamental del llibre és la del desenrotlle essencialment temporal de l'experiència amb enquesta, inferència o judici reflexiu, i tot el que impliqui, apareixent i normalment funcionant com una fase intermitja i mitjançant d'aquest desenrotlle. Aquest concepte, que en els primitius assaigs visava a criticar la lògica idealista, aleshores regnant, ara va dirigida cap a la crítica de la lògica analítica del novell realisme, resultant-se'n que la lògica analítica, igual que l'idealística, pateix de la falta de dislocació temporal, com sigui que parteix dels objectes amb els quals la ciència acaba. En la conclusió del volum s'insisteix sobre l'admetre l'inferència com un fet en sí mateixa, i com un fet fonamentalment important, alguna cosa feta naturalment, espontàniament, per la qual consideracions absents esdevenen implicades com a part de la situació present, un mode d'atenir-se a una situació donada com si impliqués alguna cosa no donada, però un mode d'atenir-se que pot ser exercit bé o malament, un hàbit del qual poden fluir conseqüències desastroses o beneficioses, un acte creatiu que pot portar veritat o falsetat en el món, i que ha dut al desenrotlle gradual de la tècnica, la tècnica de la ciència experimental, adaptada al seu paper de salvaguardadora, utilitzadora i alliberadora.

(1) J. Dewey, *Essays in Experimental Logic*. Chicago: The University of Chicago Press, 1916.

Crawford (1) ha desenrotllat un exemple de l'ús del punt de vista instrumental en lògica com a instrument d'anàlisi i crítica, en el cas de Mill quan tracta de l'inferència. El problema lògic de Mill es veu que és el de reconciliar l'associacionisme de l'escola empírica anglesa amb el procediment de la moderna ciència física. Mill no atinà a harmonitzar l'inferència i el fet, ja que inconscientment remuntava a llegir en els fets els resultats del treball de l'inferència en determinar els fets, de guisa que feia semblar que l'inferència obrés gratuïtament sobre el fet ja completament determinat. Així, al provar de trobar entre el fet i l'experiència una relació vital, Mill oscil·lava de l'un a l'altre. Les dificultats desapareixerien només admetent la llur unitat última, i desenrotllant la llur distinció tan sols com una funció instrumental en el procés del coneixement.

Mc Clure (2) estableix una comparació entre el dualisme cartesià de mecanisme i teleologia, matèria i ment, i el dualisme platònic de percepció i pensament (Cf. Dewey: *Com Pensem*). Aquesta distinció és cercada en la presència de l'element temps en unes reaccions i no en altres. Les reaccions a l'immediat, les anomenem percepcions; les reaccions a la qualitat temporal, les anomenem pensament.

Shaw (3) conclou, després d'un examen històric de la qüestió, que arreu on la lògica forneix la veritat a les altres branques de les matemàtiques, de manera molt semblant que l'àlgebra a la geometria o viceversa, és l'intel·ligència, no la lògica, que treu les conclusions de la lògica. La lògica té el dret d'existir com una branca independent de les matemàtiques, però no és la senyora suprema del món matemàtic.

Lalande (4) sosté que les regles de la lògica són hàbits de vida generalitzats, i que la lògica pura és incapaç de ser reparada per les nostres ments. La necessitat pràctica de distingir entre hàbits d'ordre superior i inferior, és l'ocasió per una lògica verament ideal o nor-

(1) J. F. Crawford, *The Relation of Inference to Fact in Mill's Logic*. Chicago: The University of Chicago Press, 1916.

(2) M. T. Clure, Perception and Thinking. *J. of Phil., Psychol.*, etc., 1916, 13, 345-354.

(3) J. B. Shaw, Logistic and The Reduction of mathematics to Logic. *Monist*, 1916, 26, 397-414.

(4) A. Lalande. Les rapports de la logique et de la Psychologie. *Scientia*, 1916, 20, 23-35.

mativa, que no és pura en el sentit d'una lògica formal, sinó una orientació, indefinidament progressiva.

Guthrie (1) remarca que si bé els diversos col·laboradors en el volum de Lògica de l'Enciclopèdia de les Ciències Filosòfiques convenen en desenrotllar-la lluny del concepte d'aquesta ciència com a branca de la psicologia, una desconcertadora supervivència d'un antiquat psicologisme apareix, no obstant, en la posició assumida per tots els escriptors (potser excepte Couturat), segons la qual la lògica és encara una ciència de pensament en quant a distint de l'expressió. El crític romp una llança per la noció, que la lògica no té que veure ni amb la ciència o art del pensament, ni amb la veritat o validesa de les idees, sinó amb l'estructura del discurs i de l'expressió.

De Laguna (2) discuteix certes paradoxes lògiques per la solució de les quals Whitehead i Russell han traçat la «teoria dels tipus», i afirma que impliquen la suposició ingarantida d'una relació fixa entre les afinitats individuals i els llurs termes. Un cop exorcitzada aquesta rígida abstracció, l'encarcament de la paradoxa desapareix. (Cf. Guthrie: *E. Russell's Theory of Types*, al *J. of Phil., Psychol.* etc. 1915, 12, 381-385). En un altre article (3), De Laguna atribueix l'error fonamental del mètode lògico-analític de Russell a la confusió de l'esdeveniment material amb la donada sensible.

Jones (4) restableix la teoria que existeixen a la ment certes forces inhibidores, que tendeixen a excloure del conscient tots els processos mentals que evocarien una sensació de «desplaer», i discuteix el seu abast sobre els problemes de la memòria sota els epígrafs d'enregistrament, conservació, record i reconeixença.

Sens dubte no fa sinó subratllar-se més com a fidel a la vida aquest drama de la lògica, amb el fet que no hi manquen els seus intermedis de comèdia, oferts, ara, per les coloraines de Mercier (5) i els seus

(1) E. Guthrie. *The Field of Logic. J. of Phil., Psychol.*, etc, 1915, 12, 152-158.

(2) T. de Laguna. *On Certain Logical Paradoxes. Phil. Rev.*, 1916, 25, 16-27.

(3) T. De Laguna. *The Logical-Analytic Method in Philosophy. J. of Phil., Psychol.* etc., 1915, 12, 449-462.

(4) E. Jones. *The Theory of Repression in its Relations to Memory. Brit. J. of Psychol.*, 1915, 8, 33-47.

(5) C. A. Mercier. *The Necessity for a Universal in Reasoning. Mind*, 1915, 24, 386-396. — *Science and Logic. Nineteenth Century*, 1915, 77, 362.

crítics més o menys seriosos, Thomson, Skelton i Pickard-Cambridge. — C. R.

LA LECTURA, per E. H. CAMERON. *Psychological Bulletin* (Princeton, N. J., Setembre 1916).

Gran part de l'obra recent relativament a la lectura, té el seu centre en la mesura de l'eficàcia de la lectura. Starch dóna una sèrie de materials graduats per a tals *tests*, i presenta pautes de la rapidesa i comprensió obtingudes en més de 3,500 deixebles. Els *tests* de Mead mostren que els escolars llegeixen més de pressa en silenci que no oralment, i que en general, bona cosa més del pensament pot ser reproduïda per la lectura callada. Judd (1) trobà que en general la lectura ràpida i la comprensió van juntes.

Un dels llibres millors i més estrictament pedagògics sobre la lectura, és el de Klapper (2). L'autor dóna una exposició neta i simple de la psicologia de la lectura, i un preable anàlisi alhora dels mètodes bàsics i dels mètodes específics més recentment desplecats.

Downey ens ofereix el report d'un cas interessant d'espontània escriptura a mirall amb la mà dreta, adquirida en l'infantesa, a la qual el subjecte tendeix a tornar sota certes condicions, tals com la fatiga. Acomparant la traça d'aquesta persona per llegir escriptura a mirall, amb la d'altres estudiants, se revelaven grans diferències individuals respecte d'aquesta capacitat, puix n'hi havia de superiors al subjecte original mateix. Downey conjectura que la capacitat d'interpretar les tals inversions mirallívoles, depèn del domini de les tendències visuals oposades a les motrius en l'imatgeria mental. Es trobà que la traça d'escriure a mirall amb la mà dreta es correlaciona en grau més alt amb l'aptitud per llegir l'escriptura a mirall, que no pas la traça amb la mà esquerra. En un estudi posterior, Downey i Anderson no trobaren cap correlació entre l'aptitud per desxifrar l'escriptura il·legible i l'ambidèxtria i l'aptitud per llegir l'escriptura a mirall. Una explicació probable és l'importància relativament més gran del factor mental en la primera d'aquelles funcions.

En esguard a la relació entre el desenrotlle del llenguatge i la re-

(1) *Measuring the Work of the Public Schools*. Cleveland: Survey Committee of the Cleveland Foundation, 1916. Pàgs. 1-290.

(2) *Teaching Children to Read*. New-York, 1914.

presentació pictòrica, té especial interès un article de R. Mac Dougall. S'hi fa un anàlisi de la funció de l'il·lustració combinada amb el material de lectura, i el valor canviat de la pintura en la vida de l'infant i de l'adult, corresponent a la que ja ha tingut lloc en la raça. En conjunt, hi ha un empatx de pintures sota les condicions de la societat moderna, exactament en aquells punts on menys se necessiten, amb una minva consegüent en fibra intel·lectual.

Per amplificació d'aquests sumaris pot acudir-se al *Journal of Educational Psychology*, 1915, 6, 1-24, 289-300, 345-348, 349-360; *Psychological Review*, 1914, 21, 408-448, *Popular Scientific Monographs*, 1915, 6, 345-348. — C. R.

LA CATALUNYA QUE TREBALLA I QUE JUGA

Besalú. — La Setmana Gregoriana celebrada aquí, no podia tenir millor hostatge que aquesta vila en la qual la Comunitat de Benedictins dóna culte perfecte al cant gregorià i a la més pura tradició litúrgica.

Desenrotllà les vuit lliçons el P. Maur; i el P. Benet Ducrot ens féu sentir els models més escaients de música sacra.

La pròxima Setmana Gregoriana es celebrarà a Banyoles. — M. S.

Valls. — Dia 23 d'octubre. Fita de glòria en la història de la Catalunya renaixent. La col·locació de la primera pedra de la Biblioteca Popular aplegà les més selectes representacions de l'intel·lectualitat catalana en aquest centre actiu de la vida del camp de Tarragona. La cerimònia tingué la vibració de les festes populars i la severitat dels actes acadèmics. El Conseller de la Mancomunitat D. Josep Mestres enaltí la significació col·lectiva i la transcendència social de l'obra de les Biblioteques populars. D. Eugeni d'Ors enaltí la significació espiritual de la festa. — M.

Manresa. — La revista *Cenacle* commemora el seu primer aniversari. Els joves agrupats a l'entorn d'aquesta publicació que recull els batecs de la nova Catalunya, ha madurat el propòsit d'armar Manresa per les lluites de l'esperit. Dues fortaleces: L'Escola i la Biblioteca. — F. R.

BIBLIOTECA DEL CONSELL DE PEDAGOGIA

FULLA ESPECIAL, N. 2

CONDICIONS PEL PRÉSTEC A DOMICILI

1. Els lectors deuen ser recomanats per un Membre de la Mancomunitat o per un professor d'escoles provincials o de l'Estat sense excepció de graus. L'inscripció deu sol·licitar-se amb una tarja que la Biblioteca facilita, a canvi de la qual el lector reb la tarja d'identitat. Els professors i mestres nacionals són inscrits sense cap presentació. Han d'omplir únicament la tarja-sol·licitud que correspon.
2. Un volum pot ésser prestat durant un màxim de quinze dies. El nombre de volums prestats d'un cop pot arribar a tres, mes en passant d'un volum el temps del préstec és senyalat especialment pel Consell sempre dins el terme màxim indicat.
3. Arribat el terme del préstec aquest pot renovar-se una vegada més mentre el llibre no hagi estat demanat per altres lectors.
4. Els retrassos en la devolució dels volums seran penyorats a raó de deu cèntims per dia i llibre. Pot sol·licitar-se també la renovació del préstec per escrit.
5. El servei de llibres a domicili és obert les mateixes hores que la Biblioteca, o sia, de nou a una i de tres a set els dies feiners, i de onze a una els diumenges, no obrint-se en les altres diades religioses.
6. Als lectors de fóra de Barcelona se'ls prestaràn ells llibres sempre que els facin recollir a la mà per una persona degudament autoritzada o avencin l'import del franqueig certificat.
7. Tots els llibres poden ser objecte de préstec excepte els diccionaris, catàlegs, atles i revistes. Excepcionalment les revistes atrasades podràn prestar-se als lectors de fóra de Barcelona durant cinc dies el numero solt i deu dies el tom enquadernat.

8. La Biblioteca pot demanar la renovació de les sol·licituds de lector amb la consegüent de targes d'identitat.

9. Els lectors responen dels desperfectes que sofreixin els llibres o de la seva perdua.

10. L'incompliment reiterat d'alguna de les condicions anteriors o la perdua no compensada d'algún llibre implica la baixa del lector.

CATÀLEG DE REVISTES

26. *Cataluña Textil*. Director: Pablo Rodón Amigo. — Badalona, 1916, etc. — Vol. X, etc.
27. *Cenacle*. Revista cultural. — Manresa, 1916, etc. — Any II, etc.
28. *La Ciudad de los Niños*. Portaveu de l'«Obra Max-Bembo». — Barcelona, 1916, etc. — Any I, etc.
29. *Ciutat*. — Terrassa, 1911. — Any II.
30. *El Clamor del Magisterio*. — Barcelona, 1914, etc. — Anys XLIX, etc.
31. *Columbia University*. Quarterly. — New York, 1906-07, 1910-11, 1911-12, 1912-13, 1913-14. — Vols. IX, XIII, XIV, XV, XVI.
32. *Cuba Pedagógica*. Revista bimensual. Director: Arturo Montori. — Habana, 1911-12, 1912-13. — Any IX, núms. 239, 241, 243 a 245, 247 a 250 a 255, 257 i 258; Any X, nums. 259, 262, 263, 265, 270, 271, 275, 277 i 279.
33. *El Eco de la Industria* — Barcelona, 1916. — Any XIX. — Vol. X, núm. 6, etc.
34. *L'Ecole Emancipée*. Revue publiée par la Fédération nationale des Syndicats d'Institutrices et d'Instituteurs publics de France et Colonies. — Marsella, 1911-12. — Any II, números 12, 31 a 33, 36, 38, 39, 41 a 47.
35. *Educação*. Director: E. A. Lima Bastos. — Lisboa, 1913, 1915. — Anys I, complet; IV, núm. 24.
36. *La Educación Hispano-Americana*, revista mensual. Director: Rvnd. P. Ramón Ruiz Amado, S. J. — Barcelona, 1911, 1912, 1913, 1915, etc. — Anys I, núm. 12; II, núms. 15, 16, 20, 22 a 24; III, núm. 25 i 27; V, etc.
37. *L'Edicateur*, organe de la Société Pédagogique de la Suisse

- Romande. Rédacteur en chef: François Guex. — Lausanne, 1912. — Anys XLVIII i XLIX.
38. *L'Educateur Moderne*. Directeur: Gabriel Compayré. — Paris, 1911, 1912, 1913. — Anys VI, VII, VIII.
39. *L'Education*, revue trimestrielle. Directeur: Georges Bertier. — Paris, 1911, 1912, 1913. — Anys III, IV i V.
40. *Educational Review*. — Easton, Pa. 1916. — Volum 51, etc.
41. *L'Educatore della Svizzera Italiana*. — Lucarno, 1912, 1913. — Anys LIV i LV.
42. *The Elementary School Teacher*. — Chicago, 1905 i 1909 a 1913. — Vols. V, núm. 5 i X a XIV.
43. ... *de l'Escola*. Revista Pedagògica. — Barcelona, 1916, etc.
44. *La Escuela y el Hogar*. Director: Juan Benejam. — Ciudadela, 1911. — Any I, núms. 2 a 6.
45. *La Escuela Moderna*. Director: E. Bartolomé y Mingo. — Madrid, 1910, 1911, 1912 i 1913. — Vols. XXXII, núm. 11; XXXIII, núms. 5, 11 i 12; XXXIV i XXXV.
46. *Estudios Franciscanos*, revista mensual dirigida pels PP. Caputxins. — Sarrià (Barcelona), 1911 a 1914. — Anys V-VI-VII-VIII.
47. *Estudios Pedagógicos*. — Jaén, 1916, etc. — Época 2.ª, etc.
48. *Estudis Universitaris Catalans*. — Barcelona, 1907, etc. — Volums I, etc.
49. *Fulla Escolar*. — Perelada, 1916, etc. — Any II, etc.
50. *Hojas del Ave-Maria*. Director: Andrés Manjón. — Granada. — 1.ª i 2.ª sèries.
51. *Ibérica*. — Tortosa, 1914, etc. — Vols. I, II, etc.

LLIBRES DE RECENT ADQUISICIÓ

6. *Les nouveaux horizons de la Science*. Per H. Guilleminot. Tome IV. La Vie. Ses fonctions. Ses origines. Sa fin. Un vol. il·lustrat de 803 pàgines. — París: G. Steinheil, 1916.
Ès l'últim tom d'una serie molt autoritzada on s'exposen els darrer avenços de la ciència.

7. *Milton. De Educación.* Traducido por Natalia Cossio. Un vol. de 54 pàgines. Rústega. Preu: 1'50 ptes. — Madrid: La Lectura.
8. *Paleogeografía.* Història geològica de la península Ibèrica. Per Lucas Fernández Navarro. Un vol. de 238 pàgines. — Madrid: Biblioteca Corona, 1916.

És un llibre de vulgarització molt útil per veure en poc espai la història geològica de la península. Per l'estudi viu de la geografia peninsular és sobre tot interessant.
9. *La Educación en Portugal.* Per Alicia Pestana. Un vol. de 138 pàgines. — Madrid: Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas, 1915.
10. *Flos Sophorum.* Exemplario de la vida de los Grandes Sabios. Per Xenius. Versión de Pedro Llerena. Un vol. il·lustrat de 76 pàgines. — Barcelona: Seix & Barral, Hnos., 1914.

Delitosa lectura pels homes i d'un valor inestimable pels infants. Supleix amb aventatge tot mètode d'educació moral.
11. *La Meccanica Practica per chi studia da se stesso.* Per Constantino Grasso. Un vol. il·lustrat de 332 pàgines. — Napoli: Casa Editrice «Elpil», 1916.

Llibre molt interessant per escoles d'Arts i Oficis i fins per ensenyança primària. Dóna camí a la mecànica d'invenció de tan alt valor pedagògic.

INFORMACIÓ

CURSOS DE VESPRE I ALTRES CURSOS ESPECIALS PER A L'ANY ESCOLAR 1916-1917. — Organitzats per el Consell de Pedagogia de la Diputació de Barcelona es donaràn els següents cursos:

1. **HISTÒRIA DE LA LLENGUA CATALANA.** — Professor: *D. Antoni Griera*, Pvre., Doctor en Filologia Romànica per la Universitat de Halle.
El Professor exposarà els orígens de la llengua catalana i les diferents etapes de la seva evolució, raonant les transformacions que ha experimentat fins avui.
Dies i hores de lliçó: Dijous i dissabtes dels mesos de Maig i Juny, de dos quarts de set a dos quarts de vuit del vespre.
Lloc: Centre Excursionista de Catalunya, Paradís, 10.
Condicions: Mínim d'alumnes, deu; preu, 5 pessetes.
2. **INTRODUCCIÓ A L'ESTUDI DEL LLATÍ.** — Professor: *D. Carles Riba*, Professor a l'Escola Superior de Bibliotecàries.
Aquest curset de vinticinco lliçons constituirà un esquema del mecanisme de la llengua llatina per guiar els fins aleshores no iniciats, en un possible estudi complet i per ells mateixos.
Dies i hores de lliçó: Dimarts, dijous i dissabtes dels mesos de Gener i Febrer, de sis a set del vespre.
Lloc: Foment del Treball Nacional, Plaça de Santa Agna, 4.
Condicions: Mínim d'alumnes, vinticinco; preu de matrícula, 5 pessetes.
3. **INTRODUCCIÓ A L'ESTUDI DE L'HISTÒRIA DE L'ART.** — Professor: *D. Joaquim Folch i Torres*, Professor a l'Escola Superior dels Bells Oficis.
El curset girarà a l'entorn de les lleis invariables que venen a determinar les formes de l'art a través dels segles, i es donarà aquest coneixement com a mètode per l'estudi individual de l'Història de l'Art en qualsevol dels seus aspectes.
Dies i hores de lliçó: Les lliçons seràn al mes de Gener, classe diària. L'hora es fixarà oportunament.

Lloc: Círcol Artístic de Sant Lluç, Passatge de Sant Josep,
3 bis, baixos.

Condicions: Preu de matrícula, 5 pessetes.

4. PRÀCTIQUES D'HERBORITZACIÓ. — Professor: *Rnd. P. J. de Barnola, S. J.*, President de la Institució Catalana d'Història Natural i Professor a la Escola d'Istiu.

Els alumnes es dedicaran especialment a l'herborització amb les pràctiques inherents a la mateixa. Vindrà a ser aquest curs un complement als de Fisiologia Vegetal que ha donat el Professor a la Escola d'Istiu i a Cursos de Vespre.

Dies i hores de lliçó: Els treballs de laboratori tindran lloc els dissabtes, a les sis del vespre, i les sortides seràn els diumenges o els dijous a la tarda dels mesos de Febrer, Març, Abril i Maig.

Lloc: Institució Catalana de Ciències Naturals, carrer de Paradís, 10.

Condicions: Màxim d'alumnes, quinze; preu de matrícula, 5 pessetes.

5. ESTUDIS DE LA NATURALESA. — Professor: *D. Salvador Maluquer*, ex-President i fundador de la Institució Catalana d'Història Natural, Professor a la Escola d'Istiu.

El curs es dedicarà especialment a les pràctiques d'entomologia i es faràn sortides al camp per estudiar els animals en el llur element i a la vegada per recollir exemplars i preparar-los per l'estudi i la col·lecció.

Dies i hores de lliçó: Dijous i dissabtes, de nou a deu del vespre, els mesos de Març, Abril i Maig. Les sortides es celebraran en diumenge o dia festiu.

Lloc: Institució Catalana de Ciències Naturals, carrer de Paradís, 10.

Condicions: Màxim d'alumnes, deu; preu de matrícula, 5 pessetes.

6. GEOLOGIA DINÀMICA DE CATALUNYA. — Professor: *Dr. Marià Faura*, Pvre., Professor a la Escola Superior d'Agricultura.

S'estudiaràn els fenòmens de geologia dinàmica, especialment en relació a Catalunya, i s'il·lustraran els casos amb nombroses projeccions d'exemples de Catalunya i de fóra.

Dies i hores de classe: Tots els dimarts dels mesos de Febrer, Març i Abril, de deu a onze de la nit.

Lloc: Centre Excursionista de Catalunya, carrer de Paradís, 10.
Condicions: S'anunciaràn dintre de poc.

7. GIMNÀSTICA RÍTMICA. — Professor: *D. Joàn Llongueras*, Director de l'Institut Català de Gimnàstica Rítmica.

Dies i hores de lliçó: Tots els dissabtes, de dos quarts de deu a dos quarts d'onze de la nit.

Lloc: Palau de la Música Catalana, carrer Alt de Sant Pere, 13.
Condicions: Preu de matrícula, 5 pessetes.

8. BALLETS POPULARS. — Professor: *D. Aureli Capmany*, Professor a l'Escola d'Istiu.

Dies i hores de lliçó: Dimarts, dijous i dissabtes, de dos quarts de set a dos quarts de vuit del vespre.

Lloc: Escola Orfeònica, Alt de Sant Pere, 55.

Condicions: Preu de matrícula, 10 pessetes el curs de dos mesos.

El primer es donarà els mesos de Desembre i Gener.

La inscripció a cada un dels vuit cursos que precedeixen deu fer-se al Consell de Pedagogia, Urgell, 187, els dies feiners, de nou a una i de tres a set, i de onze a una els diumenges. Excepcionalment, la dels cursos INTRODUCCIÓ A L'ESTUDI DE L'HISTÒRIA DE L'ART i GEOLOGIA DINÀMICA DE CATALUNYA, pot fer-se també al lloc on han de ser donats, és a dir, al Círcol Artístic de Sant Lluch, Passatge de Sant Josep, 3 bis, baixos, i al Centre Excursionista de Catalunya, Paradís, 10, respectivament.

LLIÇONS DE LITERATURA CATALANA, HISTÒRIA DE CATALUNYA I GEOGRAFIA COMERCIAL.— Organitzades per l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona i confiades, respectivament, a *D. Josep Carner*, *D. A. Rovira* i *Virgili* i *D. Rosend Serra* i *Pagès*, es donaràn aquestes lliçons en el Centre Excursionista de Catalunya (carrer del Paradís, 10) en la forma que a continuació s'esmenta i de conformitat amb els temes generals que es detallen:

Les lliçons de LITERATURA CATALANA seràn cinc i es donaràn els dilluns dies 20 i 27 de Novembre i 4, 11 i 18 de Desembre de 1916, al local del Centre Excursionista de Catalunya, de les set en punt

a les vuit del vespre. Estaran a càrrec de D. Josep Carner, membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

El tema general de les lliçons serà: *El sentiment de la naturalesa en la poesia renaixent catalana*, i es desenrotllarà sota el següent sumari: I. *La cançó*. — II. *L'idil·li*. — III. *La oda*. — IV. *El poema*. — V. *Simbolisme i impressionisme*.

Les lliçons d'HISTÒRIA DE CATALUNYA seran també cinc, que es donaran els dimecres, dies 22 i 29 de Novembre i 5, 12 i 19 de Desembre de 1916, al mateix local del Centre Excursionista de Catalunya, de les set en punt a les vuit del vespre. N'està encarregat D. A. Rovira i Virgili, escriptor.

Els temes de les lliçons seran els següents: I. *Formació ètnica de Catalunya (fins al segle VIII)*. Primers pobladors. Els ibers. Col·nitzacions mercantils: fenicis, grecs. Conquestes militars: cartaginesos, romans. Invasions: visigots, serraïns. — II. *Formació nacional (del segle IX al segle XIII)*. La Reconquesta. La llengua catalana. El comtat de Barcelona, nuclis de l'Estat català. Unió amb Aragó. La batalla de Muret. Integració del territori nacional català en temps de Jaume I. — III. *Expansió imperial (del segle XIII al XV)*. Pere el Gran. El domini damunt la Itàlia. Jaume II. La Confederació catalano-aragonesa, gran potència europea. L'expedició a Orient. En Ramón Muntaner. Acabament de la dinastia catalana. Organització social i política de la Catalunya mig-aval. La cultura catalana. — IV. *Decaïment (del segle XV al XVIII)*. La dinastia castellana. Guerra dels remences. Unió amb Castella. Tendències unitàries. Guerres separatistes. Fi de l'autonomia catalana. La desnacionalització de Catalunya; quan va començar: les seves causes. — V. *Renaixença (segle XIX)*. Els orígens de la renaixença catalana. El romanticisme català. El moviment literari. El moviment econòmic. El moviment polític.

Les lliçons de GEOGRAFIA COMERCIAL seran igualment cinc, que es donaran els dijous, dies 23 i 30 de Novembre i 7, 14 i 21 de Desembre, al dit local del Centre Excursionista de Catalunya, de les set en punt a les vuit del vespre. D'elles n'està encarregat D. Rossend Serra i Pagès, professor d'aquesta assignatura en diferents centres d'ensenyament.

Les lliçons tractaran de les següents matèries: I. *Els accidents topogràfics*. Les rugositats terrestres. Sistemes orogràfics. Planes i

altiplans. Xarxes fluvials. Costes, ports i arrera-país. Via marítima, la comercial per excel·lència. — II. *Influències climàtiques*. Temperatura, pressió baromètrica, precipitació aquosa i demés elements climàtics. Diversitat de climes. Reducció als tipus admesos modernament. Influències climàtiques. — III. *La producció natural*. Desigual distribució dels minerals. Adaptació de la flora i la fauna al medi ambient. Zones i formes de vegetació. Regions zoològiques. Aclimatacions. — IV. *Les races humanes*. Població de la Terra. Lleis de sa distribució. Races, llengües i religió. Civilització i esperit nacional. Emigracions. Predomini de les races fortes. — V. *L'activitat de l'home*. Lluita de l'home amb la naturalesa. Desenrotlle de l'activitat humana d'acord amb el medi ambient: bosc equatorial, temperat i fred; terres alvials; costa, camp, estepa, tundra i desert.

CONDICIONS D'ADMISSIÓ. — A més dels alumnes de l'Escola Superior d'Agricultura, es reserven vinticinco llocs, com a màxim, a les lliçons de cada una de les tres matèries, per als estudiosos que desitgin inscriure-s'hi. S'ha fixat una quota d'inscripció de cinc pessetes, que dona dret d'assistència a totes les quinze lliçons. La matrícula pot efectuar-se a la Secretaria de l'Escola Superior d'Agricultura (carrer d'Urgell, 187), de nou a una els dies feiners. Es tancarà l'inscripció el dissabte, dia 18 de Novembre, o abans si ha quedat completat el nombre màxim de llocs.

CERTIFICAT DE LES LLIÇONS. — Els alumnes matriculats que assisteixin a totes les lliçons d'una assignatura i desitgin obtenir un certificat d'haver seguit amb aprofitament el curset dedicat al seu estudi, deuràn subjectar-se a les dues següents condicions: a) haver portat un llibre ordenat de notes de les lliçons, que serà sotmès a l'aprovació del professor; i b) passar al final un senzill examen escrit, comprovatiu del criteri obtingut dels punts cabdals de la matèria estudiada.

L'EDIFICI ESCOLAR DE MASÓ.—Havent quedat deserta la tercera subhasta per l'adjudicació de les obres de construcció d'un Edifici Escolar destinat a Masó (Tarragona) amb subjecció al tipus de 13,429'33 pessetes, que es celebrarà el dia 10 de Novembre, acordà el Consell de la Mancomunitat verificar a preu fet les esmentades obres pel mateix tipus de la subhasta deserta.

SEGÓN CONCURS DE BIBLIOTEQUES POPULARS. —

Han estat admeses pel Consell de la Mancomunitat les instàncies dels Municipis de Lleida, Seu d'Urgell, Pineda, Amposta, Molins de Rei, Santa Coloma de Gramanet, Vendrell, Sitges, Reus, Tarrassa, Vic, Figueres, Canet de Mar, Granollers i Borges Blanques, declarant-los amb dret d'opció i passant les peticions junt amb les respectives ofertes a informe del Consell de Pedagogia perquè dictaminin les esmentades sol·licituds des del doble punt de vista de l'acceptació de cada una d'elles i de la gradació de la llur importància, de conformitat amb les bases del concurs.

ELS QVADERNS D'ESTVDI continúen en aquest nombre la publicació de l'assaig de filologia idealista de Karl Vossler: *Positivisme i idealisme en la ciència del llenguatge*, així com de les conferències de Fèlix Auerbach sobre entropia: *La dominatriu del món i la seva ombra*. Per la secció de records d'escola d'autors catalans, s'ha extret un dels quadrets del llibre *Jocs i Joguines*, de Eduard Vidal i Valenciano. I per fi, en la galeria de grans figures contemporànies, se retrocedeix un segle fins a la de Frederic Schiller, la vida del qual, informada tota ella per una tenacitat de renovellament, és comentari puríssim de la seva obra, i del drama que n'és la flor, *Guillem Tell*, publicat a les pàgines de QVADERNS D'ESTVDI d'ençà del curs primer.